

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ 100-РІЧЧЮ ЗАСНУВАННЯ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

Н.В. Бахмат

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ ТА НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ З ФАХОВИХ МЕТОДИК І ТЕХНОЛОГІЙ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Навчально-методичний посібник

Київ – 2018 рік

УДК 001.89:373.3(075.8)
ББК 74.026.65 я 73
Б-30

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка,
протокол №2 від 05.03.2018 року*

Рецензенти:

Карташова Л. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Мукачівського державного університету, професор кафедри філологічних, суспільно-гуманітарних та мистецьких дисциплін Комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради «Академія неперервної освіти»;

Матвієнко О.В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики початкового навчання Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Довга Т.Я., кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Б-30 Бахмат Н.В. Технологія підготовки та написання курсових робіт з фахових методик і технологій початкової освіти : навчально-методичний посібник / [авт.-уклад. Н.В. Бахмат]. Київ : Міленіум, 2018. 100 с.

Навчально-методичний посібник укладено відповідно до освітньої (освітньо-професійної) програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта.

У посібнику розкрито особливості організації наукового дослідження при написанні курсових робіт із фахових методик та технологій початкової освіти; наведено рекомендації відносно збирання та систематизації матеріалу з досліджуваної проблеми, збору та опрацювання літератури, оформлення тексту курсової тощо.

Посібник рекомендується до використання студентами педагогічних факультетів університетів, інститутів, коледжів та викладачами, які керують науковими роботами.

© Бахмат Н.В., 2018

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
1.1. Основні терміни та визначення	4
1.2. Нормативні документи	10
1.3. Принципи організації та проведення курсового дослідження	11
1.4. Основні етапи курсового дослідження	13
1.5. Організація і керівництво курсовими роботами	15
РОЗДІЛ II. ТЕХНОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ КУРСОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	21
2.1. Структура курсової роботи	23
2.1.1. Титульний аркуш роботи	23
2.1.2. Зміст	23
2.1.3. Перелік умовних позначень, скорочень і термінів	24
2.1.4. Вступ	24
2.1.5. Основна частина	38
2.1.6. Висновки	40
2.1.7. Список використаних джерел	41
2.1.8. Додатки	43
РОЗДІЛ III. ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	45
3. 1. Загальні вимоги до оформлення курсової роботи	45
3.2. Вимоги до оформлення структурних частин курсової роботи	47
3.2.1. Рисунки і таблиці	49
3.2.2. Ілюстрації	51
3.2.3. Таблиці	53
3.2.4. Формули	54
3.2.5. Правила пунктуації у тексті з формулами	54
3.2.6. Посилання та цитування на використані джерела	54
3.2.7. Список використаних джерел	56
3.2.8. Використання комп'ютерних технологій у процесі оформлення курсової роботи	57
РОЗДІЛ IV. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ	61
4.1. Організаційна підготовка до захисту курсової роботи	61
4.2. Процедура захисту курсової роботи	62
4.3. Оцінювання курсової роботи	63
4.4. Типові помилки при написанні курсових робіт	65
РОЗДІЛ V. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ФАХОВИХ МЕТОДИК І ТЕХНОЛОГІЙ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	67
5.1. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МАТЕМАТИКА»	67
5.2. ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ГАЛУЗІ «МАТЕМАТИКА» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	72
5.3. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ»	74
5.4. ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ГАЛУЗІ «МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	76
5.5. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»	77
5.6. ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	80
5.7. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО»	82
5.8. ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ ГАЛУЗІ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	84
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	86
ДОДАТКИ	88

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. 1. Основні терміни та визначення

Динамізм, властивий сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, інтелектуалізації, зміна техніки і технології в усьому світі потребують високого рівня освіти, який відповідає суспільним вимогам і світовим стандартам. Сучасне суспільство сьогодні потребує творчих людей, тому формування освіченої творчої особистості є одним з першочергових завдань модернізації освіти в Україні. В умовах сьогодення пріоритетними є такі якісні характеристики фахівців у галузі початкової освіти, як ініціативність, діловитість, сміливість пошуку, готовність та здатність до творчості, конкурентоспроможність та конкурентоздатність.

Усвідомлення соціально-економічної ситуації в Україні, залежності її майбутнього від людей, здатних творчо вирішувати наявні проблеми, зумовлює необхідність реалізації одного з основних напрямків відродження системи освіти – підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності, духовного та економічного потенціалу суспільства.

Школа покликана формувати особистість, здатну активно перетворювати власні творчі можливості, а вчитель повинен уміти виховувати таку особистість.

Відповідно до навчальних планів закладів вищої освіти (ЗВО) України на педагогічних факультетах виконуються курсові роботи з педагогіки чи психології, фахових методик та технологій, які є важливою формою самостійної пізнавальної діяльності студентів в освітньому процесі. Вони сприяють більш глибокому та міцному засвоєнню знань з фахових навчальних дисциплін, розвитку пізнавальних інтересів, залученню до цілеспрямованої науково-дослідницької роботи, формуванню творчого ставлення до майбутньої професійної діяльності вчителя.

Курсова робота є одним із видів індивідуальних завдань навчально-

дослідницького, творчого характеру, видом наукової роботи, самостійним навчально-науковим дослідженням студента, що виконується на 4 курсі фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та на 1 курсі освітньої фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти з методик та технологій початкової освіти.

Мета виконання курсової роботи полягає в поглибленні, узагальненні й закріпленні знань студентів зі спеціальних навчальних дисциплін і формування навичок застосування їх до комплексного вирішення конкретного фахового завдання й вироблення вміння самостійно працювати з навчальною і науково-методичною літературою, історичними джерелами, використовуючи сучасні інформаційні засоби та технології.

Згідно з «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України» курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, здобутих студентами за період навчання та їх застосування до комплексного розв'язання конкретного фахового завдання.

Курсова робота повинна мати достатній *теоретичний рівень*, бути написаною на основі глибокого вивчення сучасних психолого-педагогічних та науково-методичних досліджень, робіт з суміжних дисциплін і зібраного дослідником фактичного матеріалу. Напрямок пошукової діяльності у процесі виконання курсової роботи може мати *теоретичний (реферативний)* або *дослідницький (практичний)* характер.

Теоретична курсова робота передбачає вправний виклад сторонніх думок і висловлення власної позиції з цього приводу.

Робота з написання теоретичної курсової роботи загалом нагадує написання реферату, але має суттєві відмінності. По-перше, у теоретичній курсовій роботі автор **ОБОВ'ЯЗКОВО** повинен висловити свою думку щодо питань теми дослідження. Але як рекомендації можна наводити думки інших учених з досліджуваної теми. По-друге, теоретична курсова робота повинна

мати дещо більший обсяг у порівнянні з рефератом (до 30 сторінок (з урахуванням списку використаних джерел)).

Написання теоретичної курсової роботи передбачає огляд літератури, висвітлення та узагальнення педагогічного досвіду, на засадах чого розробляється можливий варіант методики та технології проведення уроку, діагностичного опису рівня розвитку знань і вмінь учнів у галузі початкової освіти тощо.

Повністю описові курсові роботи з методик і технологій навчання та викладання освітніх галузей початкової освіти не можна вважати достатньо відповідними вимогам професійно-педагогічної підготовки кваліфікованого спеціаліста, а тому їх слід доповнювати пропозиціями студента щодо внесення конструктивних елементів у чинні методики та технології їх реалізації, вдосконалення навчальних і виховних систем. Окрім того, компілятивному викладанню матеріалу запобігає дотримання вимог наукового аналізу, синтезу, узагальнення, що є важливим для кожного студента.

У теоретичній курсовій роботі важливо вказати різні позиції щодо питання, яке досліджується. Краще, якщо в роботі буде піднято певну проблему, але при цьому важливо не тільки вказати на невирішені питання в досліджуваному явищі чи процесі, але й показати напрямки їх вирішення. Варіантом для написання курсової роботи може бути застосоване «звуження» теми курсової роботи до конкретного прикладу.

У курсовій роботі цього типу здійснюється теоретичний аналіз найбільш вагомих та актуальних досліджень з обраної теми. Для надання дослідженню творчого характеру є необхідним:

1. самостійний підхід до аналізу психолого-педагогічних та методико-технологічних досліджень;
2. порівняння різних точок зору на проблему, що розглядається;
3. оцінювальні судження з приводу основних теоретичних положень, а не описовий переказ результатів досліджень з обраної теми;

4. зв'язок із практикою початкової школи.

У теоретичних курсових роботах також може бути проаналізовано методики та технології прикладного (експериментального) дослідження з теми, що вивчається, але без проведення самого дослідження. *За структурою теоретична курсова робота передбачає розподіл тексту за розділами та підрозділами.*

Значення теоретичної курсової роботи є інтегральною характеристикою впливу проведеного наукового дослідження на педагогічні ідеї, методи та технології комплексним показником його перспективності, доказовості, концептуальності. Зазначається, що конкретно в теоретичному плані вдалося виявити в результаті проведеного дослідження.

Курсова робота з практичною частиною передбачає обов'язкове проведення самостійного дослідження або ґрунтовний аналіз педагогічного явища чи процесу з обов'язковою розробкою ВЛАСНИХ проектно-практичних рекомендацій щодо розв'язання проблеми, здійснення вдосконалення явища чи процесу.

Прикладне дослідження може бути організовано по-різному, в залежності від навчальної дисципліни, з якої виконується робота. Наприклад, у курсових роботах з фахових методик та технологій початкової освіти потребується обов'язкове проведення констатувального експерименту, який встановлює наявність певного факту, явища, проблеми.

Робота *дослідницького* характеру передбачає організацію, проведення та аналіз експерименту в період практики (навчальної (навчально-виховної практики в початковій школі) та виробничої (педагогічної практики в початковій школі). Курсова робота цього виду повинна мати обсяг у 25-30 сторінок друкованого тексту (з урахуванням списку використаних джерел).

Наприклад, у курсовому дослідженні «Технології підвищення ефективності навчальної роботи молодших школярів на уроках «Я у світі»

доцільно провести *хронометрування* домашньої навчальної роботи; *анкетування* і *діагностичні бесіди* з учнями з питань організації їх пізнавальної діяльності вдома; *проаналізувати* зміст і обсяг домашніх завдань з предметів спеціалізації студента-дослідника.

Отже, значення курсової роботи практичного характеру має характеризувати реальні зрушення в навчанні і вихованні, які можуть бути досягнуто через упровадження в педагогічну практику результатів проведеної роботи. Виділяють два можливі шляхи такого впровадження:

- безпосередній, коли отримані результати адресуються закладам загальної середньої освіти і педагогам для використання;
- опосередкований, коли результати вводяться в педагогічну теорію та як складник цієї теорії впливають на практику.

Тематика курсових робіт зі спеціальних навчальних дисципліни щорічно затверджується кафедрою, відповідає завданням навчальних дисциплін і тісно пов'язується з практичними потребами фаху. Враховується потенційна можливість переростання курсової роботи у дипломну. Студентам надається право вільного вибору теми курсової роботи.

Перелік дисциплін, за якими передбачено виконання курсових робіт, календарні терміни їх виконання зазначено в навчальних планах підготовки фахівців першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта, можуть бути змінені на засіданні випускової кафедри.

У процесі роботи над курсовим дослідженням значно розширюється науково-теоретичний світогляд студента з обраної проблеми, формуються вміння самостійного опрацювання літературних джерел, аналізу педагогічного досвіду, засвоюється методика здійснення наукових досліджень.

Написання курсової роботи, як і будь-якого іншого наукового дослідження, – це тривалі роздуми над обраною темою, глибоке вивчення психолого-педагогічної, методичної літератури та досвіду професійної

діяльності вчителів початкової школи, висування наукової гіпотези, пошук шляхів вирішення проблеми, їхня реалізація в практичній діяльності у процесі проходження педагогічної практики, формулювання висновків і, нарешті, копітка робота із вдосконалення остаточного варіанту роботи – його наукове структурування та бібліографічне оформлення.

Завданнями курсової роботи є:

- систематизація наукових знань;
- поглиблення рівня й розширення обсягу професійно значущих знань, умінь і навичок;
- формування вмінь і навичок самостійної організації науково-дослідної роботи;
- оволодіння сучасними методами пошуку, опрацювання й використання інформації тощо.

Курсова робота не може бути простою компіляцією і складатися з фрагментів різних статей і книг. Вона має бути науковим, завершеним матеріалом, містити факти й дані, що розкривають взаємозв'язок між явищами, процесами, аргументами, діями, та демонструвати певну новизну: узагальнення літературних джерел, матеріалів емпіричних досліджень, в яких є авторське бачення проблеми та її вирішення. Цьому загальнотеоретичному положенню підпорядковується структура курсової роботи, її мета, завдання, методика дослідження та висновки.

Дослівне запозичення тексту іншого автора, яке не супроводжується посиланням на джерело, називається ПЛАГІАТОМ і суворо карається в науковому середовищі. Робота, автор якої допустився плагіату, знімається з розгляду незалежно від стадії підготовки без права її повторного захисту.

Загальні вимоги до курсових робіт

Робота має носити характер пілотажного емпіричного дослідження, в межах якого студент повинен:

- чітко визначити мету, теоретичні та емпіричні завдання дослідження, об'єкт і

предмет дослідження, обґрунтувати його актуальність, сформулювати методологічні основи і гіпотезу, відзначити наукову і практичну значимість роботи;

- продемонструвати вміння працювати з професійними текстами (монографіями, статтями наукового характеру, матеріалами наукових конференцій);
- продемонструвати вміння написання наукового тексту, враховуючи стильові особливості науково-педагогічних текстів, логіки їх побудови та викладу;
- продемонструвати вміння організації діагностичної та експериментальної роботи;
- продемонструвати навички первинної статистичної обробки матеріалів дослідження (описова і порівняльна статистика);
- продемонструвати логіку викладу і педагогічної (фахової) інтерпретації отриманих емпіричних даних;
- включати у текст курсової роботи елементи авторського новаторства у вигляді аргументованого викладу власної думки, самостійну інтерпретацію отриманих даних, а також їх обговорення в межах існуючих педагогічних теорій і концепцій;
- на захист продемонструвати володіння категоріальним апаратом, навички доповіді наукового тексту, ведення наукової дискусії.

1.2. Нормативні документи

1. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання [Текст] (ГОСТ 7.1–2003, IDT) : ДСТУ ГоСТ 7.1:2006. – На заміну ГОСТ 7.1-84, ГОСТ 7.16-79, ГОСТ 7.18-79, ГОСТ 7.34-81, ГОСТ 7.40-82. – Чин. 2007-07-01.– Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с. – (Національний стандарт України).
2. Закон України «Про вищу освіту» : чинне законодавство станом на 06 вересня 2014 року : (Відповідає офіц. текстові). – Київ : Алерта, 2014. – 96 с.

3. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-cerednya/serednya/derzhstandart/derj_standart_pochatk_new.doc. – Назва з екрану.
4. Правила бібліографічного опису видань для списків літератури дисертаційних досліджень / Л.П. Одинока, С.С. Артамонова, А.А. Майстренко, Р. В. Романовський // Архіви України. – 2010. – № 3-4(269). – С. 349-361. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ay_2010_3-4_31.pdf (10.02.2015). – Назва з екрану.
5. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел згідно «Бюлетень ВАК України», № 5, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zerkalov.kiev.ua/sites/default/files/literatura_kl.pdf. – Назва з екрану.
6. Приклади оформлення бібліографічного опису відповідно до ДСТУ 8302:2015. – Режим доступу : <http://library.kpnu.edu.ua/wp-content/plugins/pdfjs-viewer-shortcode/pdfjs/web/viewer.php?file=http%3A%2F%2Flibrary.kpnu.edu.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2018%2F06%2FBO-za-vymogamy-DSTU-8302-15.pdf&download=true&print=true&openfile=false>. – Назва з екрану.
7. Методичні рекомендації з написання та оформлення дипломних робіт студентами Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / [упорядники : А. С. Попович, Н. М. Розумяк ; за ред. А. С. Попович]. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. – 66 с.

1.3. Принципи організації і проведення курсового дослідження

При організації і проведенні курсового дослідження необхідно керуватися такими основними принципами, які визначають підхід до вивчення проблем, методику добору фактів та способів аналізу [4]:

1. *Принцип цілісного вивчення педагогічного явища і процесу* зобов'язує проводити будь-яке дослідження в єдності з цілісним формуванням особистості

й у цілісному освітньо-виховному процесі. Реалізація цього принципу передбачає встановлення зв'язку якостей, що вивчаються, з сутнісними сторонами особистості, розкриття різноманітності зовнішніх впливів на формування якостей особистості, що є предметом вивчення, чітке визначення місця досліджуваного педагогічного явища в цілісному освітньому процесі.

2. *Принцип комплексного використання методів дослідження* обумовлений складністю самого педагогічного процесу, його діалектичністю. Будь-який факт і явище в педагогічному процесі пов'язані з іншими, мають відкриті та приховані зв'язки, прості й складні залежності. Принцип вимагає багатоцільової установки при вивченні педагогічного явища, охоплення якомога більшої кількості його зв'язків, урахування зовнішніх впливів при проведенні дослідження за допомогою різноманітних методів, постійної перевірки і уточнення отриманих даних.

3. *Принцип об'єктивності* вимагає вивчення кожного факту за допомогою декількох методів, перевірки, уточнення фактичного матеріалу, співставлення даних свого дослідження з даними інших досліджень, фіксації всіх проявів (позитивних і негативних).

4. *Принцип єдності вивчення і виховання особистості* обумовлений тим, що в педагогічному експерименті необхідно одночасно вирішувати декілька завдань: вивчати дітей, стимулювати їхнє самопізнання і виховувати їх, аналізувати і узагальнювати результати експериментальної роботи, бути одночасно дослідником і вихователем.

5. *Принцип вивчення явища в його зміні і розвитку* стверджує, що сутність явища, процесу, якості, що вивчаються, можливо вивчити, зрозуміти, виміряти лише у взаємозв'язку з іншими явищами, якість, процесами, у розвитку і суперечностях.

6. *Принцип історизму* дозволяє досліднику здійснювати порівняння, аналогії, бачити найбільш суттєві і стійкі зв'язки явища, яке вивчається, впродовж тривалого проміжку часу, виявити тенденції, зміни в педагогічному процесі, показати вплив практики на розвиток ідеї і навпаки.

7. *Принцип поєднання наукової сміливості з особливо великою передбачливістю* надзвичайно актуальний у педагогічному дослідженні, оскільки в ньому беруть участь школярі, і невдачі тут недопустимі. Необхідно шукати нові рішення проблем, складати сучасні методики, але одночасно передбачати можливі недоліки, періодично робити «зрізи» в ході експерименту.

8. *Принцип глибинного розгляду проблеми* означає, що суттєве можна відшукати тільки тоді, коли заглибишся в діалектику явища, яке вивчається.

1.4. Основні етапи курсового дослідження

Підготовка курсової роботи передбачає такі основні етапи виконання, кількість яких може бути різною в залежності від змісту й завдань дослідження. Зміст основних етапів курсового дослідження наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Етапи проведення педагогічного дослідження

I етап підготовчий етап	Визначення мети, завдань, структури і методів дослідження
	Здійснення пошуку теоретичної й емпіричної інформації (робота з каталогами, складання списку використаних джерел, робота з книгою, виписки, тези, конспектування, ксерокопіювання важливого і цікавого матеріалу, розробка програми й інструментарію дослідження) та визначення її обсягу.
	Систематизація відібраного матеріалу, його вивчення й підготовка короткої історії виявлення й вивчення проблеми дослідження.
II етап етап роботи над змістом	Складання плану курсової роботи.
	Написання чернеткового варіанту роботи та висловлення власної думки з визначених питань.
III етап заклучний етап	Робота над висновками з кожного розділу.
	Оформлення науково-довідкового апарату роботи (наскрізні посилання, список використаних джерел). Виправлення роботи відповідно до зауважень наукового керівника.
	Підготовка остаточного варіанту роботи з урахуванням вимог наукового оформлення.
	Подання роботи науковому керівникові на відгук.
	Подання курсової роботи на захист.

Процес реалізації курсової роботи вибудовується відповідно до календарного плану:

- останній місяць семестру, який передує за навчальним планом курсовій роботі – вибір теми курсової роботи та її попереднє обговорення з керівником;
- перший місяць семестру – пошук, підбір, систематизація і аналіз матеріалів з теми курсової роботи, складання плану курсової роботи й обговорення його з керівником;
- другий місяць семестру – написання чернеткового варіанту курсової роботи;
- третій місяць семестру – написання остаточного варіанту курсової роботи;
- четвертий місяць семестру – представлення курсової роботи на відгук науковому керівникові та її захист.

Залежно від індивідуальних особливостей студента, рівня його теоретичної підготовки та загальної дослідницької культури, робота може бути виконана у скорочені терміни.

Погодження чернеткового варіанту курсової роботи з науковим керівником

Курсове дослідження доцільно спочатку виконувати в чернетковому варіанті, оскільки це дає змогу враховувати зауваження та побажання наукового керівника і внести до тексту певні зміни, доповнення, відкоригувати окремі частини, уникнути нелогічності в структурі, змісті тощо.

Чернетку курсової роботи необхідно писати на аркушах паперу лише з однієї сторони з полями не менше 5 см (це дасть змогу науковому керівникові позначити свої зауваження, побажання; студенту – внести зміни до тексту), ручкою (синього або чорного кольору чітко і розбірливо) або набирати текст чернеткового варіанта роботи на комп'ютері.

Підготовку чернетковому варіанта курсової роботи не потрібно залишати на останні дні встановленого терміну, оскільки навіть досвідчені фахівці змушені деколи доопрацьовувати свої аналогічні матеріали. Чим раніше студент подає чернетку, тим більше часу в нього залишається для

вдосконалення структури та змісту роботи.

Усунення зауважень і врахування рекомендацій наукового керівника

Отриманий після перегляду науковим керівником чернетковий варіант повинен бути обов'язково доопрацьований студентом. Необхідно внести правки наукового керівника, остаточно відкоригувати зміст.

Подача остаточного варіанту курсової роботи науковому керівникові

Лише після повторного погодження чернетки курсової роботи з науковим керівником можна оформити чистовий варіант. Рукопис потрібно передруковувати заново. Не дозволяється робити текстові вставки.

Впевнившись у тому, що надрукований рукопис не має граматичних, орфографічних та пунктуаційних помилок, що заголовки і підзаголовки у змісті подано в тій самій послідовності й тому самому словесному формулюванні, в якому вони наведені в тексті роботи та починаються на зазначених у змісті сторінках; якщо сторінки розміщені у правильній послідовності, рукопис брошурують і подають науковому керівникові.

Курсова робота друкується та подається у двох примірниках (один – *паперовий* носій, другий – *електронний*) з відгуком наукового керівника не пізніше, як за 10 днів до дня захисту.

Науковий керівник оцінює курсову роботу за системою («А», «В», «С», «D»).

Захист курсової роботи

До захисту курсових робіт допускаються лише ті студенти, які отримали позитивну оцінку наукового керівника.

Захист курсової роботи відбувається у встановлений час у присутності студентів, членів комісії, в складі якої є науковий керівник і викладачі кафедри, на якій виконано роботу.

1.5. Організація і керівництво курсовими роботами

Перелік тем курсових робіт із спеціальності 013 Початкова освіта визначають у ЗВО до початку навчального року. Тематика курсових робіт повинна

бути безпосередньо пов'язана з узагальненим об'єктом діяльності фахівця в галузі початкової освіти відповідного рівня вищої освіти (бакалавр, магістр). Редакція назв тем курсових робіт повинна бути конкретною і містити процедуру діяльності та продукт, що отримуємо.

Студентові надається право обрати тему курсової роботи з орієнтовної тематики кафедри або з проблем, які розробляються відповідно до комплексного плану наукових досліджень викладачів кафедри, а також запропонувати власну тему, що відповідає його нахилам та інтересам.

Офіційно теми закріплюють за студентами в осінньому VI (для здобувачів вищої освіти першого бакалаврського) та весняному II семестрах навчання (для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівнів вищої освіти).

Керівництво курсовою роботою здійснюється, зазвичай, кваліфікованими науково-педагогічними працівниками випускової кафедри теорії та методик початкової освіти. Керівником курсової роботи з дисциплін фахового спрямування навчального плану є, зазвичай, лектор, проте завідувач кафедри може призначити керівником курсової роботи викладача, який забезпечує проведення семінарських (практичних) занять, або іншого викладача кафедри. Керівником курсової роботи може бути призначений і запрошений фахівець, який виконує відповідні обов'язки за сумісництвом.

Науковий керівник допомагає студентові правильно обрати тему курсової роботи, розробляє завдання, дає поради зі специфіки виконання роботи, проводить консультації за складеним спільно із студентом графіком.

Вибір теми – складний і відповідальний етап у підготовці до написання курсової роботи, який за умови свідомого та ретельного підходу сприяє успішному її виконанню. Обираючи тему курсового дослідження, *необхідно*:

1. керуватися суспільними потребами в розробці тієї чи іншої проблеми;
2. ґрунтуватися на особистих пізнавальних інтересах і можливостях;
3. враховувати спеціалізацію, а студентам заочної форми навчання – і характер виробничої діяльності, що дозволить їм не тільки поглибити та

систематизувати знання, але й поєднати теоретичні положення з педагогічною практикою, провести змістовне наукове дослідження, сформулювати шляхи вирішення педагогічної проблеми, що вивчається;

4. поєднувати розробку теми курсової роботи з фахових методик та технологій початкової освіти з попередньою науково-дослідницькою діяльністю з суміжних дисциплін.

У розробці орієнтовної тематики курсових робіт з конкретної фахової методики чи технології початкової освіти слід враховувати актуальні проблеми навчання та виховання на сучасному етапі розвитку початкової школи, їх значення у професійній підготовці майбутніх учителів.

Студент обирає тему курсової роботи відповідно до переліку тем, розроблених науково-педагогічними працівниками кафедри, а також керуючись своїми науковими інтересами та вподобаннями. В окремих випадках студентам дозволяється сформулювати й запропонувати для дослідження власну тему. Її затвердженню мають передувати обґрунтування вибору та згода викладача на керівництво запропонованою темою. Після обрання теми курсової роботи необхідно узгодити її з науковим керівником.

Тематика курсових робіт повинна відповідати завданням вивчення конкретної фахової навчальної дисципліни та підготовки педагогів із відповідного профілю; відповідати сучасному рівню розвитку певної галузі науки й досвіду виробничої діяльності.

Зміна теми курсової роботи допускається у випадках за обґрунтованим клопотанням самого студента або за ініціативою наукового керівника. Одна тема курсової роботи з переліку пропоновано списку обирається одним студентом академічної групи.

Процес виконання курсової роботи має бути забезпечений підручниками, навчальними посібниками, методичною, довідковою літературою, технічними та іншими навчально-допоміжними засобами.

Проведення курсового дослідження – процес тривалий і трудомісткий.

Тому студентам необхідно відразу ж приступити до вивчення проблеми згідно з орієнтовним планом-графіком, який погоджується з науковим керівником. Викладач проводить планові індивідуальні та колективні консультації, які дають можливість своєчасно виявляти труднощі, що зустрічаються у майбутніх вчителів у процесі самостійної роботи, надає їм своєчасну допомогу, викликає їх на позапланові консультації, що носять обов'язковий характер.

Обов'язками керівника кваліфікаційної роботи є:

- допомога студенту у розробленні календарного плану виконання роботи із зазначенням його термінів;
- рекомендація студенту необхідної навчальної, наукової, методичної й довідкової літератури та інші матеріалів, що можуть бути використані у процесі написання курсової роботи;
- надання студенту методичних рекомендації кафедри щодо виконання курсової роботи;
- надання студенту згідно із затвердженням на кафедрі графіком консультативної допомоги у виконанні курсової роботи;
- періодична перевірка виконання календарного плану та правильності виконання студентом окремих етапів роботи;
- вичитування робочого варіанту курсової роботи із зауваженнями щодо змісту, який належить обов'язково врахувати студентові (за необхідності);
- вичитування та редагування висновків;
- розгляд роботи в остаточному варіанті, звертаючи увагу студента на недоліки в її змісті та оформленні, які ще доцільно й можливо усунути до захисту;
- консультування студента щодо підготовки табличного та ілюстративного матеріалу (за необхідності), який має демонструватися під час доповіді на захисті курсових робіт;
- консультування студента щодо змісту його доповіді під час захисту роботи;
- висловлення останніх зауважень (за наявності) і побажань після розгляду роботи керівником.

Студент, який виконує курсову роботу, має право:

- обирати тему курсової роботи з низки запропонованих випусковою кафедрою або запропонувати власну тему з обґрунтуванням доцільності її розробки та можливості виконання;
- працювати над виконанням курсової роботи в аудиторії, обладнаній комп'ютерною технікою, довідковою літературою тощо;
- отримати методичні вказівки щодо виконання та оформлення структурних складових роботи;
- користуватися лабораторною та інформаційною базою кафедри для проведення наукових досліджень за темою курсової роботи;
- отримувати консультації керівника роботи;
- самостійно обирати оптимальні варіанти розв'язання завдань роботи тощо.

Студент зобов'язаний:

- своєчасно обрати тему курсової роботи та отримати конкретні завдання від керівника щодо добору та опрацювання необхідних матеріалів;
- дотримуватися календарного плану виконання курсової роботи;
- регулярно інформувати керівника про стан виконання роботи, надавати на його вимогу необхідні матеріали для перевірки;
- самостійно виконувати роботу;
- дотримуватися вимог наукової етики, зокрема недопущення плагіату, фальсифікації результатів тощо;
- у процесі розробки питань враховувати сучасні досягнення науки і техніки, використовувати передові методики наукових та експериментальних досліджень, приймати оптимальні рішення із застосуванням системного підходу;
- використовувати сучасні інформаційні технології;
- дотримуватися правил поведінки в лабораторіях і спеціальних кабінетах, своєчасно й адекватно реагувати на зауваження та рекомендації керівника роботи;
- у встановлений термін подати роботу для перевірки керівнику й після

усунення недоліків повернути їх керівникові для отримання позитивної оцінки;

➤ у встановлені терміни подати курсову роботу до захисту тощо.

До захисту допускають курсові роботи, оформлені відповідно до чинних вимог.

Випускова кафедра теорії та методик початкової освіти (зокрема керівники курсових робіт) забезпечує студентів до початку виконання курсової роботи методичними вказівками з написання такого виду робіт.

У випадку, коли студент не виконав план і завдання курсової роботи, постійно порушував графік звітування про хід виконання, за поданням керівника роботи на засіданні кафедри розглядають питання про неможливість допуску такої роботи до захисту.

РОЗДІЛ II. ТЕХНОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ КУРСОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Особливості проведення наукових досліджень у курсових роботах визначаються загальними та специфічними вимогами, які висуваються до наукових робіт, є основою подальшої випускової кваліфікаційної роботи, тому є особливо важливими, тому цей розділ включає низку самостійних підрозділів, присвячених розкриттю змісту матеріалу і методиці наукових педагогічних досліджень.

Незалежно від змісту наукових досліджень розкриття їх суті має відбуватися за класичною схемою.

Тему курсового дослідження вибирає студент та погоджує з керівником. Вона має бути конкретною і посилюююю для виконання студентом.

При виборі теми курсової роботи студент повинен враховувати:

- її актуальність;
- пізнавальний інтерес до неї;
- можливість подальшого глибшого дослідження проблеми (написання кваліфікаційної роботи).

Вихідними матеріалами для дослідження є матеріали, зібрані студентом для курсового дослідження. Використовують наукову літературу, дібрану за темою дослідження, нормативні документи та методичні рекомендації, вивчають передовий педагогічний досвід учителів.

Місце збору матеріалів для виконання курсової роботи відіграє значну роль в отриманні результатів. У вступі слід вказати область, район, заклад загальної середньої освіти, де здійснювався збір матеріалів для написання роботи або проводився експеримент.

Робота експериментального характеру передбачає обов'язкове зазначення кількості учнів класу, залучених до проведення дослідження, його тривалість, а також опис умов, за яких здійснено експеримент та показники, що визначалися

у ньому, та методи отримання їх з посиланням на авторів.

Програму проведення курсового дослідження складають перед початком роботи, де передбачають мету дослідження й основні питання, які слід вирішити, методи досліджень і терміни завершення наукової роботи, що визначаються керівником з таким розрахунком, щоби за результатами проведеного дослідження студент підготував і виступив з доповіддю перед студентами наукового гуртка та на звітній науковій конференції студентів. Кращі роботи та доповіді майбутніх вчителів рекомендуються для участі в конкурсах наукових робіт різних рівнів.

У процесі дослідження студент вивчає та здійснює обробку зібраних матеріалів, літературні джерела, виявляє особливості вирішення проблеми щодо конкретних умов об'єкта, обґрунтовує рішення за допомогою сучасних педагогічних технологій.

Курсова робота повинна відповідати таким вимогам:

- бути виконаною на достатньому теоретичному рівні;
- зміст роботи повинен відповідати темі;
- виклад тексту роботи повинен відповідати плану та не повинен зводитися до набору непов'язаних між собою окремих положень, фактів;
- у процесі написання тексту роботи слід звернути увагу на стиль викладу: не використовувати довгих, заплутаних речень; не користуватись надто часто вживаними, малоінформаційними штампами; намагатися викладати думки просто й образно; абзаци не повинні складатися з одного речення;
- включати аналіз не лише теоретичного, але й емпіричного матеріалу;
- усі використовувані в тексті таблиці, схеми, графіки, діаграми повинні обов'язково мати відповідні коментарі й мають бути проаналізованими (якщо такого аналізу немає, то наведені наочні засоби не зараховуються в актив роботи, через що оцінка знижується за невміння подати досліджуваний матеріал);
- ґрунтуватися на результатах самостійного дослідження, якщо цього вимагає

тема;

- мати обов'язкові самостійні висновки після кожного розділу та загальні висновки роботи;
- мати необхідний обсяг;
- бути оформленою за стандартом і виконаною в визначені терміни.

2.1. Структура курсової роботи

Курсова робота має таку структуру:

1. титульний аркуш;
2. зміст;
3. вступ;
4. основний текст (розділи, підрозділи);
5. висновки;
6. список використаних джерел;
7. додатки.

2.1.1. Титульний аркуш роботи

Титульний аркуш містить найменування міністерства, якому підпорядкований заклад освіти (Міністерство освіти і науки України); назву ЗВО (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка); назву кафедри, де виконана робота; курс, групу, факультет, прізвище, ім'я, по батькові автора; науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника, місто і рік виконання роботи (додаток А).

2.1.2. Зміст

Після титульного аркуша розташовується зміст (аркуш не нумерується), в якому містяться назви розділів і параграфів та вказуються сторінки (інтервал – 1,5).

Зміст курсової роботи повинен відповідати кільком універсальним вимогам:

- теми кожного розділу однакові за важливістю, а самі розділи – приблизно однакові за обсягом;
- варто охоплювати весь матеріал, що належить до теми, але нічого зайвого;

- теми і зміст окремих розділів не повинні «накладатися»;
- жоден із пунктів плану не може повторювати назви роботи.

Обов'язково вказуються сторінки, з яких: починаються вступ, розділи, підрозділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки.

2.1.3. Перелік умовних позначень, скорочень і термінів (за необхідності)

Якщо в роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, позначення тощо, то їх перелік може бути подано в роботі у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

Перелік друкують двома колонками, в яких зліва в алфавітному порядку наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальне розшифрування.

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, позначення тощо повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровують у тексті при першому згадуванні (наприклад, початкова школа, далі – ПШ).

2.1.4. Вступ

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження. Він включає короткий огляд літератури й емпіричних даних, оцінку рівня теоретичної розробленості проблеми, аналіз протиріч теорії і практики, обґрунтування теми дослідження та необхідності її подальшого наукового вивчення.

У вступі визначається об'єкт і предмет дослідження, формулюється мета і завдання. У вступі слід описати методи, які використовувалися у процесі роботи над темою, а також пояснити принципи її структурної побудови. Вступ до курсової роботи обов'язково повинен представити читачеві основну думку праці, той основний висновок або висновки, які зробив автор у процесі роботи та які він обґрунтує й доведе в основній частині праці.

У вступі недоцільно захоплюватися посиланнями на літературні джерела та особливо цитуванням. Рекомендований обсяг – до 3 сторінок.

Актуальність обраної теми. Здійснюючи критичний аналіз джерельної бази дослідження, порівняння з відомими поглядами на розв'язання проблеми,

обґрунтовується необхідність його проведення. В обґрунтуванні необхідно дати відповідь на запитання: «Чому зазначену проблему необхідно вирішувати сьогодні?».

Об'єкт дослідження є сукупністю різноманітних аспектів теорії та практики проблеми, яка є джерелом для дослідження теоретичних і практичних відомостей (процес або явище, обране для вивчення). Вказується те, що саме розглядається в курсовій роботі.

Об'єктом дослідження можуть бути:

- процес функціонування ...;
- процес формування ...;
- процес розвитку ...;
- процес спілкування ...
- процес виховання ...;
- процес навчальної діяльності ...;
- процес професійно-педагогічної підготовки ...;
- процес управління ...;
- процес організації ...

Один і той самий об'єкт може досліджуватися в різних аспектах.

В об'єкті виділяється та частина, яка є предметом дослідження.

Предмет дослідження вказує лише суттєві зв'язки та відношення, що є визначальними для конкретного дослідження (міститься в межах об'єкта).

Іншими словами, необхідно зазначити, яким чином розглядається об'єкт, які нові аспекти, функції, умови, принципи, форми, методи розглядає дане дослідження.

Предметом дослідження можуть бути:

- логіка, принципи, методи та практичні аспекти...;
- оцінювання та діагностика...;
- система діагностики та корекції...;
- зміст, форми та методи ...;

- педагогічні умови ...;
- принципи, методи, засоби, прийоми ...;
- шляхи вдосконалення...;
- суперечності в освітньо-виховному процесі ...;
- тенденції розвитку ...;
- особливості ...

Отже, об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Мета дослідження пов'язана з його об'єктом і предметом, вказує на кінцевий результат, якого хоче досягти студент у результаті проведеної роботи. Як правило, вона полягає в підвищенні ефективності процесів навчання й виховання, а в широкому розумінні – педагогічного процесу загалом. Мета завжди відображає спрямованість наукового пошуку на одержання нових знань та їх експериментальну апробацію.

Мета курсової роботи вказує, який результат необхідно отримати, яким він має бути.

Метою курсового дослідження може формулюватися як:

- розробити педагогічні чи науково-методичні (організаційно-методичні, соціально-педагогічні) основи формування (виховання, розвитку, функціонування, організації)..;
- виявити й обґрунтувати шляхи, педагогічні (дидактичні, методичні, методологічні) умови (передумови) формування (виховання, розвитку)...;
- педагогічно обґрунтувати зміст, форми, методи та засоби ...;
- розробити методику (методичну систему) формування...;
- визначити та розробити педагогічні (дидактичні) засоби (системи засобів)...;
- розробити теоретичну модель...;
- розробити технологію....;
- розробити вимоги, критерії, виявити характеристики й оцінку педагогічних процесів чи явищ; виявити залежність, яка існує між факторами, розкрити

зв'язки між педагогічними процесами й явищами...;

– розробити умови для усунення недоліків освітньо-виховного процесу...;

– вивчити динаміку розвитку, розкрити можливості вдосконалення педагогічних процесів.

Завдання дослідження розкривають його мету й у своїй сукупності повинні бути адекватні цій меті. Вони вказують на те, що поетапно і конкретно потрібно здійснити для досягнення мети.

Формулювання цих завдань необхідно робити якомога ретельніше, оскільки опис їх вирішення повинен становити зміст розділів і параграфів курсової роботи. Це важливо також і тому, що заголовки таких розділів і параграфів народжуються саме із формулювань завдань виконуваного дослідження. Послідовність визначених завдань має бути такою, щоби кожне з них логічно випливало з попереднього. В цілісній єдності завдань відсутність одного може призвести до незавершеності всього дослідження та неможливості його використання в педагогічній практиці.

Правила формулювання завдань:

– починати зі слів: здійснити, виявити, визначити, розкрити, встановити, розробити, дібрати, підготувати, з'ясувати, обґрунтувати, уточнити, перевірити, оцінити тощо;

– вказати умови, за яких буде здійснюватися певний вид пошукової роботи;

– визначити критерії чи стандарти, відповідно до яких буде оцінюватися результат;

– користуватися однозначними термінами;

– формулювати текст чітко, не перевантажувати його зайвими словами;

– кожне положення повинно стосуватися лише одного процесу.

Кількість поставлених завдань має бути від 3 до 5. У процесі здійснення науково-дослідницької роботи їх необхідно вирішувати конкретно.

Методи дослідження є певними систематизованими комплексами прийомів, процедур, які застосовуються дослідником для досягнення

поставленої мети.

У дослідженнях застосовується, як правило, не один окремий метод, а оптимально поєднаний комплекс методів, їх система. Вони повинні забезпечувати:

- репрезентативність і валідність масиву первинної інформації;
- формулювання наукових висновків як доповнення до вже відомих наукових теорій або системи наукового знання.

Існують різні підходи до класифікації методів наукового дослідження.

Відповідно до логіки курсового дослідження методи поділяють на такі основні групи, як:

I. Методи нагромадження фактів – призначені для збирання емпіричних даних (вивчення літературних джерел, документів і продуктів діяльності, спостереження, опитування).

II. Методи узагальнення й осмислення зібраних фактів – аналіз і синтез, порівняння й аналіз, моделювання.

III. Методи перевірки й уточнення положень і попередніх висновків – експериментальна робота як сукупність методів.

У педагогіці та методиці початкової освіти використовуються теоретичні, емпіричні, математичні методи.

Теоретичні методи – це аналіз, синтез, індукція, дедукція, традиція, узагальнення, класифікація, формалізація, абстрагування, порівняння, моделювання. Вони слугують для інтерпретації, аналізу, узагальнення теоретичних положень та емпіричних даних.

Аналіз – розчленування певного явища на окремі властивості чи відношення.

Синтез – поєднання різних елементів, сторін, властивостей об'єкта в єдине ціле.

Індукція – логічний умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень.

Дедукція – перехід від загального до окремого, одиночного – це одна із

форм умовиводу, за якої на основі певних правил логіки з одних істинних посилянь, положень виводиться як наслідок, висновок, нове істинне положення.

Традукція – метод зіставлення і порівняння одиничних предметів або відношень з подібним істотним ознаками. Різновидом традукції є аналогія. Аналогія, так як і індукція, являє собою ймовірнісний метод оцінки подібності ознак, але тільки відносно до часткових випадків.

Моделювання – заміна реального об'єкта вивчення об'єктом-замінником (моделлю), який містить у собі риси, зв'язки, відношення досліджуваного об'єкта.

Узагальнення – мисленнєвий перехід від емпіричного аналізу окремих об'єктів та більш високий ступінь абстракції шляхом виділення спільних ознак, що є в розглянутих об'єктах.

Класифікація – розподіл предметів за спільними ознаками з утворенням системи класів даної сукупності предметів; угруповання об'єктів чи явищ за найістотнішими ознаками, що лежать в основі подібності, схожості або відмінності одного класу понять від іншого.

Формалізація – метод відбиття результатів мислення в точних поняттях, виражених у формулах чи знаковій формі тощо.

Абстрагування – метод наукового пізнання, заснований на формуванні образу реального об'єкта за допомогою мисленого виділення ознаки, яка цікавить дослідника.

Порівняння – логічна операція, акт мислення, спрямоване на попарне зіставлення об'єктів пізнання з ряду розглядуваних з метою виявлення в них однакових, схожих, спільних, ідентичних якостей, властивостей, а також їх внутрішніх зв'язків і відношень.

Емпіричні методи слугують для збирання даних, отримання та фіксування наукових фактів. До них належать: спостереження, вивчення продуктів діяльності, документів, опитувальні методи (анкети, бесіда, інтерв'ювання), соціометрія, метод незалежних характеристик. Для отримання

комплексу результатів слугує метод експерименту.

У педагогічних дослідженнях для отримання інформації доцільно використовувати методи, пов'язані з опитуванням респондентів, а саме: бесіду, інтерв'ювання, а також тестування, спостереження. Респондент (з лат. відповідати) – той, хто відповідає на запитання або той, у кого беруть інтерв'ю (український еквівалент – «опитуваний»). Респондентами можуть виступати учні, вчителі, батьки, адміністрація закладу освіти.

Опитування – сукупність методів одержання інформації про досліджуваний об'єкт. Опитування здійснюється шляхом діалогу між дослідником і респондентом у формі формалізованих запитань і відповідей.

Бесіда – один із прийомів збирання інформації. Для успішного проведення бесіди необхідно скласти її план, продумати основні й додаткові запитання, створити сприятливу атмосферу для відвертого обміну думками, врахувати індивідуальні особливості співбесідника, виявляти педагогічний такт, уміти використовувати ситуацію, дотепність у запитаннях і відповідях, певну інформацію занотовувати. Педагогічна бесіда як метод дослідження відрізняється цілеспрямованими спробами дослідника проникнути у внутрішній світ співрозмовника, виявити причини тих чи інших його вчинків.

Бесіда – складний і не завжди надійний метод. Він застосовується здебільшого як додатковий для отримання необхідної інформації.

Різновид бесіди, її нова модифікація – інтерв'ювання або інтерв'ю. В інтерв'ю ролі співбесідників заздалегідь чітко визначено, закріплено та обумовлено планом і цілями дослідження. Під час інтерв'ю дослідник ставить наперед визначені запитання у певній послідовності й записує відповіді співбесідника. Найважливішими перевагами інтерв'ю над іншими видами опитування є здатність глибоко проникати в соціально-психологічні механізми педагогічних процесів, точніше визначати ступінь щирості кожного респондента, давати конкретний матеріал, точну картину явища і більшу різноманітність пов'язаних з ним ситуацій. Використовуючи інтерв'ювання,

необхідно враховувати можливі типи респондентів: несміливий, боязкий, балакучий, жартівник, сперечальник, самовпевнений.

Проведення інтерв'ю передбачає дотримання таких вимог:

- кожне запитання необхідно ставити без змін (дотримуватися заздалегідь підготовленого опитувального листа);
- якщо запитання незрозуміле, повільно повторити його, але не пояснювати зміст запитання чи окремі терміни; не ставити запитань у формі підказування, щоби не впливати на характер відповідей;
- якщо відповідь респондента незрозуміла, то дозволяється поставити додаткове нейтральне запитання для уточнення відповіді;
- тривалість інтерв'ю має обмежуватися 15-20 хвилинами для учнів і не переважати 30 хвилин для вчителів;
- необхідно враховувати фактори, що можуть впливати на об'єктивність відповідей, а саме: стан респондента на даний момент (стомлений, схвилюваний, неуважний тощо).

Результати інтерв'ю залежать від продуманості запитань.

Анкетування – один із засобів опитування значної кількості людей за певною схемою.

Анкета (від франц. – розслідування, список питань, методичний засіб для збирання інформації) – інструментарій збирання матеріалу. Анкета являє собою опитувальний лист із відповідними до мети та завдань дослідження запитаннями, що їх самостійно заповнює респондент. Анкетне опитування дає змогу досліджувати вербальну поведінку людей, здобувати інформацію про факти їхньої життєдіяльності (знання, реальний стан речей тощо), про мотиви поведінки та діяльності, про ставлення до певних проблем, оцінку подій. *До складання анкет*, які мають забезпечити якість соціологічного дослідження, надійність і достовірність його результатів, *висуваються певні вимоги:*

- зміст анкети має бути підпорядкованим темі та завданням дослідження;
- запитання анкети не мають перевищувати можливості пам'яті та

компетентності респондентів, викликати негативних емоцій і зачіпати гідність респондентів, нав'язувати чужу думку, допускати надто велику варіативність відповідей;

- кожне із запитань (пунктів) анкети ставиться всім без винятку респондентам в одному і тому самому формулюванні;
- порядок постановки запитань, кожне з яких має свій зафіксований номер (відповідно до порядку пред'явлення), повинно бути суворо визначено;
- відповіді на запитання анкети не повинні забирати багато часу респондента;
- анкета має містити звернення до респондента, мету та завдання анкетування, інструктивні вказівки (пояснення щодо способу заповнення анкети), подяку респонденту за заповнення анкети;
- мова анкети має бути простою.

За характером анкети поділяються на:

- *відкриті* – передбачають довільну відповідь на поставлене запитання;
- *закриті* – до поставлених запитань пропонуються варіанти готових відповідей на вибір опитуваного;
- *напіввідкриті* – крім вибраної з готових відповідей, можна висловити й власну думку;
- *полярні* – потребують вибору однієї з полярних відповідей типу «так» чи «ні», «добре» чи «погано» тощо.

Анкети можуть бути як анонімними, так і з вказаними прізвищами респондентів.

За функціональним призначенням запитання анкети можна розподілити на:

- змістовні та допоміжні;
- прямі та непрямі.

Тестування – це атестаційна процедура, яка дозволяє за допомогою тестів об'єктивно оцінити рівень досягнень людини у певній сфері діяльності та виразити цей рівень кількісно, тобто у вигляді числа, що полегшує порівняння, хоча й збільшує час на обробку результатів тестування.

Тест – система пробних завдань, за результатами виконання яких можна

зробити висновок про особистісні характеристики людини, її знання, вміння, пам'ять, інтелект.

Тестування – цілеспрямоване, однакове для всіх респондентів обстеження, яке проводиться в чітко контрольованих умовах і дозволяє об'єктивно виміряти характеристики педагогічного процесу, що вивчаються.

Від інших способів обстеження тестування відрізняється точністю, простотою, доступністю, можливістю автоматизації.

Тестові завдання можуть бути:

- на визначення відповідності, послідовності;
- уміння виявляти, розпізнавати, шукати об'єкт (мовний, природознавчий, математичний), класифікувати за запропонованими ознаками.

Завдання – одинична задача тесту. Так, наприклад, перевірка знань – процес значно більш простий і, головне, добре розроблений, тоді як тестування творчих здібностей – проблема відносно нова.

Способи діагностики можуть бути різними, а саме:

1. *Об'єктивні*: за темами, за завданнями і вправами з бальною цифровою оцінкою. У повній мірі такі оцінки не можна назвати об'єктивними, оскільки вони залежать від суб'єктивного присвоєння «ваги» кожному балу, від душевного стану дитини в момент тестування та інших суб'єктивних обставин. Регулярні тестування можуть зняти ці недоліки.
2. *Суб'єктивні* або *експертні*: на думку спеціалістів-психологів, педагогів, батьків – людей, які довго спостерігали за дітьми.
3. *Анкетування*: за відповідями на запитання (дитина сама про себе розповідає).

За способом викладу тестові завдання можуть бути:

- *відкриті* (дається тест, пропонується самостійно знайти відповідь або рішення);
- *закриті* (дається тест і кілька рішень, потрібно вибрати серед них правильне).

Таким чином зазвичай будуються комп'ютерні тести. За допомогою таких тестів можна виявити дітей із творчим, оригінальним мисленням. До речі, цей

тест можна використовувати також для перевірки знань і розвитку пам'яті:

- письмовий;
- графічний (картинки, рисунки);
- усний.

Самооцінювання – судження людини про міру наявності в неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні їх із певним еталоном, зразком; вияв оцінного ставлення людини до себе, оцінювання себе, своїх можливостей, нахилів, здібностей, якостей поведінки та місця серед інших людей, це один із найважливіших видів саморегуляції поведінки.

Для проведення експерименту застосовується і спостереження.

Спостереження – цілеспрямоване та організоване сприйняття предметів, явищ і процесів навчання. Спостереження дозволяє отримати «зріз» знань про явище, яке вивчається в його динаміці. Розрізняють спостереження:

- *за способом одержання інформації* – пряме (реєструються побачені дослідником під час спостереження факти) й опосередковане (спостерігають не за процесом чи об'єктом, а наприклад, за кінцевим результатом);
- *за поінформованістю респондента* – відкрите (вчитель і учні усвідомлюють факт спостереження) й приховане (учні не знають, що за ними спостерігають);
- *за способом фіксації інформації* – безпосереднє (дослідник фіксує все почуте та побачене) й інструментальне (інформація фіксується за допомогою аудіо-, кіно-, телезапису тощо);
- *за метою дослідження* – інспекторське (розкриває структуру педагогічного процесу, особливості діяльності вчителя в конкретних умовах), педагогічне (полягає в безпосередньому сприйманні поведінки учнів у різноманітних ситуаціях), навчальне (дає уявлення про предмети, процеси, закономірності, характеристики матеріалу, який вивчається), наукове (полягає в цілеспрямованому сприйманні конкретних педагогічних явищ для одержання фактичного матеріалу);
- *за частотою* – постійне (охоплює, наприклад, уроки з певного предмету

неперервно впродовж тривалого часу (навчального року, чверті тощо), періодичне (проводиться через певні проміжки часу (один раз на чверть, тиждень тощо), одноразове (фіксує результати та хід лише одного заняття); – *за об'єктом охоплення об'єкта* – суцільне (охоплює всі досліджувані об'єкти, наприклад, успіх учнів 3-х класів), несуцільне або дискретне (охоплює лише частину об'єкта).

Розрізняють також *монологічне спостереження* (спостереження за якомога більшою частиною взаємозв'язаних предметів, явищ тощо), *порівняльно-монологічне* (спостереження за кількома крайніми, що найбільш відрізняються, частинами об'єкта), *вибіркове* (спостереження за порівняно малою, але репрезентативною частиною об'єкта), *головного масиву* (охоплює головний склад (не менше 80 %) об'єкта); *за ставленням до об'єкта* – об'єктивне (проводиться стороннім спостерігачем), суб'єктивне (проводиться учасником процесу).

Програма спостереження розробляється заздалегідь, передбачає вибір об'єкта, визначення мети та завдань спостереження, складання плану спостереження, підготовку засобів фіксації результатів спостереження (протоколи, таблиці тощо), інструкції спостерігачу та опис необхідного обладнання для спостереження.

Перевага спостереження як методу дослідження полягає в можливості реалізації дослідником власного оригінального підходу, досвіду та кваліфікації, має змогу висувати нові гіпотези. Недоліком методу спостереження є відсутність гарантій об'єктивності та репрезентативності даних через значну долю суб'єктивізму та значущі труднощі в забезпеченні достатньої кількості спостережуваних явищ.

Спостереження застосовується як самостійний засіб розв'язання дослідницьких завдань, так і як складова частина інших методів.

Окрім розглянутих методів, у педагогічних дослідженнях також використовуються такі методи, як: метод вивчення шкільної документації та

учнівських робіт, метод рейтингу, метод узагальнення незалежних характеристик, метод соціометрії, метод аналізу результатів діяльності учня тощо.

Вивчення шкільної документації (загальношкільних планів роботи, планів роботи предметних комісій, шкільних журналів, розкладу занять, календарних і поурочних планів учителів, конспектів уроків тощо) дає змогу скласти уявлення про стан освітньо-виховної роботи в закладі освіти загалом і на окремих її ділянках зокрема, допомагає встановлювати причинно-наслідкову залежність, взаємозв'язок із явищами та процесами, що вивчаються.

Вивчення учнівських робіт (домашніх, класних, контрольних робіт, творів, рефератів, результатів творчості) дають дослідникові об'єктивні дані щодо індивідуальних особливостей учнів, їхніх нахилів та інтересів, ставлення до справи та своїх обов'язків, рівня розвитку старанності, засвоєння знань, сформованості вмінь і навичок.

Метод рейтингу – оцінювання окремих сторінок діяльності експертами дозволяє отримувати як узагальнені дані групової думки експертів, так і нову інформацію, яка міститься у прихованій формі в експертних оцінках. Достовірність колективної експертної оцінки залежить від компетентності, креативності, об'єктивності, аналітичності та конструктивності мислення, ерудиції, самокритичності, ставлення до експертизи самого експерта, а також від кількості експертів.

Метод узагальнення незалежних характеристик – узагальнення, порівняння та осмислення відомостей про предмет дослідження, що отримані за допомогою інших методів. Під час порівняння незалежних характеристик деякі з них можуть не збігатися. Причинами цього є необ'єктивність того, хто характеризує, поспішність, помилковість висновків, тривалий час складання характеристик, упродовж якого характеристика предмета може змінитися.

Метод соціометрії – дослідження міжособистісних стосунків у малій соціальній групі через вивчення виборів, які розроблені членами групи за тими

чи іншими критеріями. Оскільки результатом аналізу стає не характеристика респондентів, а стосунки між ними, то відповіді на певне соціометричне питання складають структуру взаємин у групі, яку прийнято представляти у формі спеціального малюнка-соціограми або ж таблиці-соціоматриці.

Метод аналізу результатів діяльності учня – аналіз результатів різних видів діяльності учня, який допомагає скласти уявлення про нього за реальними справами (акуратність, старанність, спрямованість інтересів, спостережливість тощо).

Математичні методи слугують встановленню кількісних залежностей між явищами. Їх застосування для відображення педагогічних явищ можливе за певних умов, а саме: масовий характер явищ, їх типовість, вимірюваність явищ. До них належать реєстрування, ранжування, шкалювання.

Метод реєстрування – виявлення певної якості в явищах певного класу й обрахування кількості за наявністю або відсутністю її.

Метод ранжування – розміщення зафіксованих показників у певній послідовності (зменшення чи збільшення), визначення місця в цьому ряду об'єктів (наприклад, за рівнем розвитку певних умінь).

Метод шкалювання (виміру) – присвоєння балів або інших цифрових показників характеристикам, що досліджуються. Виділяють чотири основні градації вимірювальних шкал:

- шкала найменування (числа та інші позначки в них використовуються символічно; їх єдина математична характеристика – належить чи не належить досліджуваний об'єкт до певного класу);
- шкала порядку або рангу (встановлюється порядок руху, відношення «більше» та «менше», загальна ієрархія;
- інтервальна шкала передбачає певні відстані між окремими (двома будь-якими) числами на шкалі;
- шкала відношень (окрім відстаней між окремими числами визначається ще й нульова точка (точка підрахунку)).

Метод моделювання – створення та дослідження моделей. Модель відтворює динамічні чи функціональні характеристики об'єкта, що дає змогу дослідити певні зміни під впливом тих чи інших факторів, які цілеспрямовано вводяться в дану систему.

Теоретичне значення курсової роботи є інтегральною характеристикою впливу проведеного наукового дослідження на педагогічні ідеї та методи, комплексним показником його перспективності, доказовості, концептуальності. Зазначається, що конкретно в теоретичному плані вдалося виявити в результаті проведеного дослідження.

Отже, структура курсової роботи визначається вимогами, які ставляться до такого виду робіт. Вона має складатися зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, висновків (загальних), списку використаних джерел, додатків.

Необхідно зазначити, що конкретно в теоретичному плані вдалося виявити в результаті проведення курсового дослідження.

2.1.5. Основна частина

Основний текст містить, зазвичай, два розділи – теоретичний і практичний. Вони поділяються на підрозділи (параграфи). Кожен розділ повинен закінчуватися висновками автора. Завдання розділів основної частини – переконливо довести та проілюструвати основну думку автора. Основу тексту складають аргументи (твердження), які супроводжуються логічними доказами або фактичними ілюстраціями. Для того, щоб зробити текст більш читабельним та структурованим, варто дотримуватися таких **вимог:**

- кожному основному аргументові присвячувати мінімум 1 абзац;
- аргументи «проти» (погляди, протилежні до тих, яких дотримується автор) обов'язково повинні бути спростовані;
- кожен абзац повинен бути об'єднаний однією думкою і відзначатися змістовною та стилістичною єдністю.

Основна частина курсової роботи реферативного (теоретичного)

характеру складається з двох розділів, в яких дається опис історії питання, оцінюється рівень розробленості проблеми в теорії і практиці початкової освіти за допомогою порівняльного аналізу літератури.

Основна частина курсової роботи практичного характеру складається з двох розділів: у першому містяться теоретичні основи розроблюваної теми; в другому представляється практична частина (розрахунки, графіки, таблиці, схеми, результати дослідження тощо).

Перший розділ – систематизований виклад теоретичних відомостей про об'єкт, на яких буде ґрунтуватися розробка обраної в курсовій роботі проблеми (історія досліджуваної проблеми, загально-педагогічні, психолого-педагогічні, методичні чи інші наукові положення, що характеризують об'єкт дослідження).

У першому розділі необхідно звернути увагу на сучасні теоретичні та методичні розробки, розглянути і творчо осмислити відповідну наукову й періодичну літературу, дати загальну характеристику об'єкта дослідження, висвітлити історію і перспективу його розвитку, виявити досягнуті успіхи, недоліки та їх причини. Необхідно розрізняти бібліографічну інформацію (де, в яких джерелах містяться необхідні відомості) і безпосередньо наукову – про зміст уже відомих знань. Під час написання курсової роботи потрібно переглянути в тому числі й періодичну психолого-педагогічну та методичну літературу. На основі аналізу емпіричних або звітних даних, документів, особистих вражень й узагальнень слід зробити необхідні висновки щодо стану вивчення та розробки досліджуваної проблеми.

Перш ніж здійснювати огляд джерельної бази, необхідно визначити основні поняття з теми дослідження, щоб використання їх у тексті даної роботи мало чітко визначений автором зміст. Аналітичний опис теоретичних положень має визначити методи аналізу соціально-економічних та інших явищ і процесів. Обґрунтувати вибір напрямку дослідження, навести методи розв'язання завдань, розробити загальну методику проведення дослідження, що буде використано в наступному розділі роботи.

У другому розділі може бути висвітлено констатувальний експеримент (підготовка до здійснення констатувального експерименту, проведення констатувального експерименту з метою вияву стану досліджуваної проблеми у практиці, аналіз його результатів, формулювання висновків); визначення найбільш оптимальних шляхів вирішення проблеми (вибір напряму дослідження, виклад загальної методики й основних методів дослідження тощо).

Наприкінці розділів дослідник робить узагальнення, дає чітку характеристику всіх основних понять дослідження, окреслює основні етапи розвитку наукової думки з досліджуваної проблеми.

2.1.6. Висновки

Заключна частина роботи має бути спрямована на висвітлення основних результатів, отриманих у ході роботи над темою. У висновках викладають найважливіші наукові та практичні результати, одержані в курсовій роботі, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (завдання), її значення для науки і практики.

Висновок – це остаточна думка про що-небудь, логічний підсумок, зроблений на основі спостережень, міркувань або розгляду певних фактів; це судження, які логічно випливають з певного змісту первинних даних. У висновках узагальнюються викладені в розділах теоретичні та розроблені практичні матеріали як результат розв'язання поставлених задач (завдань).

Висновки є важливою складовою частиною роботи. В них має бути послідовно відображений загальний результат розробки досліджуваної теми. Висновки повинні бути чіткими, виразними, віддзеркалювати реальні результати курсової роботи. Висновки можуть містити рекомендації щодо розглянутих, вирішених у роботі завдань та їх проектування на освітній процес ПШ.

Висновки мають дати відповіді на запитання: «З якою метою здійснено дослідження? Що зроблено? Яких висновків дійшов автор? Яка теоретична значущість дослідження? Де можуть бути використані отримані результати та подальша перспектива дослідження проблеми?».

Висновки мають представляти собою есе, в якому дається відповідь на поставлену у роботі мету. Висновки мають опиратися на отримані результати в розділах, однак не дублювати їх. Слід уникати механічності, стереотипних фраз, поверховості, дотримуватися наукового стилю викладу, як і в усій роботі.

Автор роботи має визначити місце свого дослідження в розвитку дисципліни, висловити свою думку про характер та потенціал використаної джерельної бази. Подальший виклад висновків слід розбудовувати відповідно поставленим завданням, що дозволить внести творчий елемент у цю частину роботи, уникнути повторів. Автор має пам'ятати про те, що висновки, поряд зі вступом, є важливою складовою презентації роботи у процесі її захисту. Тому в них має відобразитися певна новизна, результати узагальнень, зокрема, для курсової роботи з практичною частиною, запропонована автором розробка системи вправ, завдань, уроків тощо. Оскільки саме тут в акумульованому вигляді висвітлюються основні напрацювання автора роботи в галузі конкретної методики, у висновковій частині слід уникати стану розробленості досліджуваної проблеми іншими авторами.

У висновках також слід визначити ще неопрацьовані питання, що охоплюються даною темою, і пояснити, чому вони не розглянуті в роботі, а також визначаються основні напрямки для подальшого дослідження проблеми у кваліфікаційній роботі.

Висновки повинні мати самостійний характер, опиратися виключно на текст самої роботи. Текст висновків можна поділяти на пункти.

Рекомендований загальний обсяг висновків до курсової роботи обсяг – 1-2 сторінки друкованого тексту.

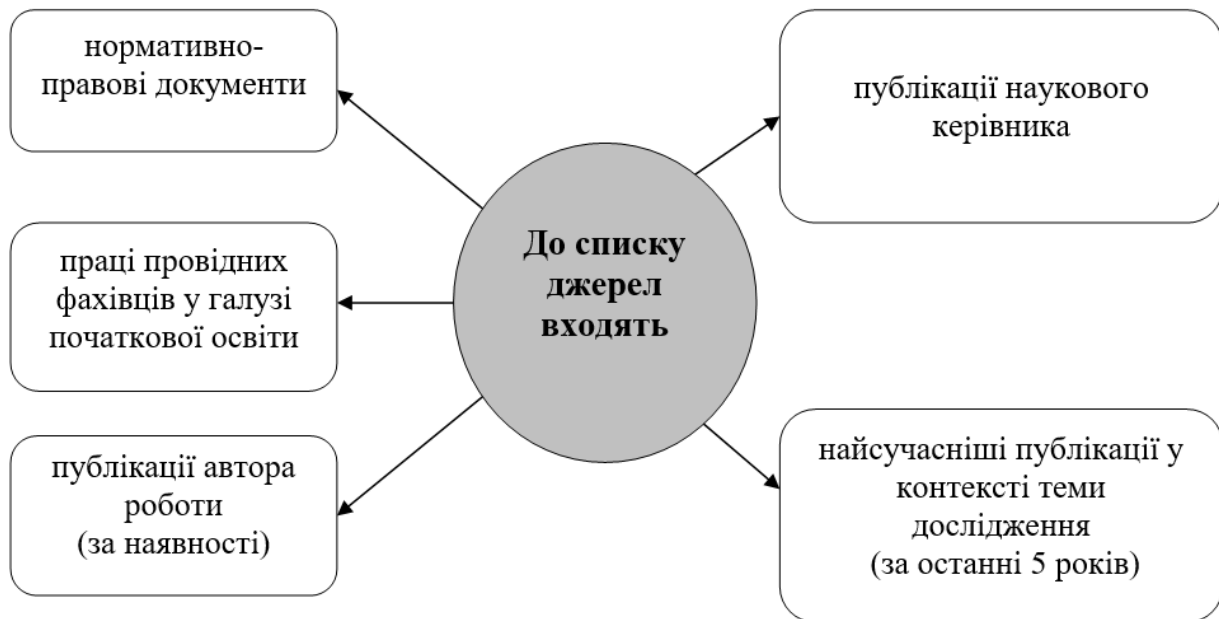
2.1.7. Список використаних джерел

Список використаних джерел формується з накопичених під час роботи джерел та літератури, подається в алфавітному порядку за категоріями, які відповідають характеру обраної теми.

Ця структурна частина наукової роботи свідчить про предметне поле

дослідження, відбиває самостійну роботу дослідника. Кількість джерел залежить від обсягу наукової роботи, її характеру та ступеня розробленості. Прийнято, що на одну сторінку тексту основної частини роботи має бути одне джерело.

Недостатня кількість джерел може свідчити про поверховість дослідження, а надмірність джерел – про компілятивний характер роботи.

Згідно з вимогами Державного стандарту України, рекомендовано **систематизувати та класифікувати всю літературу**, використану при написанні наукової роботи, **у такій послідовності**:

1. Джерела

Неопубліковані (архівні джерела, архівні фонди бібліотек) подаються за алфавітом; опубліковані – за хронологією.

2. Література до теми наукової роботи

Вітчизняна – за хронологією або за тематично-предметним принципом; зарубіжна (іноземними мовами) – за хронологією.

3. Статті з періодичних видань

Вітчизняна періодика укладається за алфавітом чи хронологією; зарубіжна – за країнами, за алфавітом чи хронологією.

4. Довідкова література (бібліографічні покажчики, словники,

енциклопедії, довідники тощо).

Опис кожної бібліографічної одиниці починається з нового рядка з абзацу. Список використаних джерел має наскрізну нумерацію. Кожна його частина побудована за алфавітом: розпочинати слід з літератури кириличного алфавіту, потім – латинський алфавіт, наприкінці – інші шрифти.

Список використаних літературних джерел необхідно робити за усталеною формою. Для книжок це – прізвище та ініціали автора, повна назва книги, місце видання, назва видавництва та рік видання. Для журнальних та газетних статей – прізвище та ініціали автора, назва статті, назва журналу (газети), рік видання, місце видання або дата виходу газети. Матеріали, використані з Інтернету, повинні також мати повне презентування з вказівкою на Інтернет-джерело і шлях його пошуку. Приклад оформлення літературних джерел наведено у додатку В.

Щоби запобігти помилок під час складання бібліографії, слід використовувати реквізити книги.

Змістовність списку дає уявлення про те, наскільки глибоко її автор зумів вивчити стан досліджуваної проблеми, наскільки він володіє предметом дослідження. Укладаючи бібліографічний опис джерел, необхідно дотримуватися чинних стандартів. У список включаються всі використані автором роботи джерела незалежно від того, де вони опубліковані (в окремому виданні, у збірнику, журналі, газеті тощо). Джерела в списку використаних джерел подаються мовою оригіналу.

Кількість використаних літературних джерел та інших матеріалів повинен включати до 30 назв публікацій (для курсових робіт).

2.1.8. Додатки

Додатки є необхідними для повноти висвітлення курсового дослідження. Вони необхідні для більш повного висвітлення теми дослідження.

Додаток – це частина тексту роботи, яка має додаткове (звичайно довідкове чи ілюстративне) значення.

Додатки подають як продовження наукової роботи на останніх її сторінках. Зв'язок основного тексту з додатком здійснюється через посилання.

У додатки можуть бути включені:

- додаткові ілюстрації або таблиці;
- матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подання не можуть бути внесені до основної частини (фотографії, формули, розрахунки; протоколи випробувань; висновок метрологічної експертизи; інструкції, методики, опис використання комп'ютерних програм, впроваджених у процесі виконання роботи та ін.);
- додатковий перелік джерел, на які не було посилань у роботі, але які можуть викликати інтерес тощо.

Додатки варто позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г,Є,З,І,Ї,Й,О,Ч,Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т. ін. (див. ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення).

Усі аркуші роботи і додатків акуратно підшиваються (брошуруються) в теку і переплітаються. Обсяг додатків не повинен перевищувати обсягу курсової роботи.

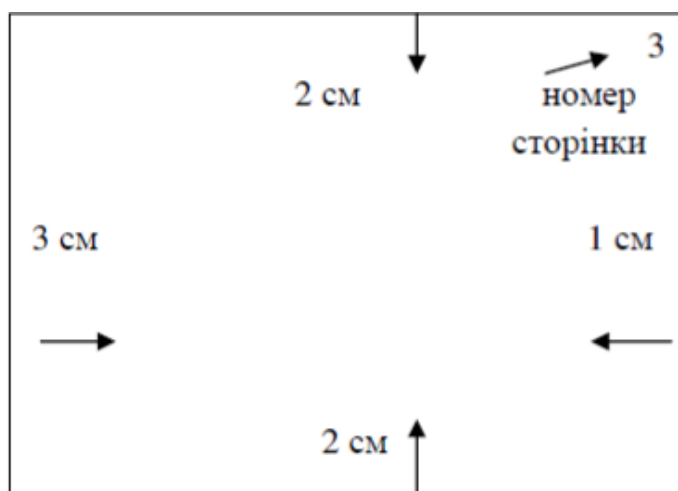
РОЗДІЛ III. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3. 1. Загальні вимоги до оформлення курсової роботи

Курсова робота має бути написана державною мовою, оформлена відповідно до вимог стандартів – нормативних документів, що встановлюють комплекс норм, правил, вимог до об'єкта стандартизації на підставі досягнень науки, техніки і передового досвіду і затверджених компетентним органом у відповідності до чинного законодавства (Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання [Текст] : (ГОСТ 7.1–2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Чинний з 2007–07–01. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – III, III, 47 с. ; 29 см. – (Система стандартів з інформації , бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).).

Текст розмішують на одній стороні аркуша паперу формату А4 (297х210 мм). Курсова робота має бути надрукована з дотриманням таких вимог:

- поля: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм;
- шрифт Times New Roman розміром 14 пт;
- міжрядковий інтервал – 1,5;
- абзацний відступ – 1,25;
- вирівнювання тексту – за шириною.

Нумерація сторінок курсової роботи подається у правому верхньому кутку аркуша арабськими цифрами без знаку «№» і без крапки в кінці. Титульна сторінка і зміст роботи не нумеруються, хоча включаються до загальної нумерації сторінок. Таким чином, нумерація починається з третьої сторінки (зі вступу) і порядкової цифри 3.

Курсова робота має бути зшитою. Пошкодження аркушів, помарки і сліди неповністю видаленого попереднього тексту в роботі не допускаються.

Обсяг тексту курсової роботи – до 30 друкованих сторінок для теоретичних курсових робіт та 25-30 – для курсових робіт з практичною частиною дослідження.

До загального обсягу роботи не входять додатки, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених структурних одиниць підлягають суцільній нумерації.

Таблиця 3.1.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН-ГРАФІК ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Етапи роботи	Види діяльності	Термін виконання	Види контролю
I	1. Вибір теми курсової роботи, її обґрунтування		Співбесіда з питань вибору теми курсового дослідження
	2. Складання плану-графіку курсового дослідження		Затвердження плану-графіку виконання курсового дослідження
	3. Попереднє вивчення проблеми дослідження за навчальними посібниками, довідниковою літературою		Співбесіда за проаналізованими джерелами
	4. Бібліографічні пошуки і складання робочого плану курсової роботи		Затвердження робочого плану курсового дослідження
II	1. Вивчення літературного накопичення інформації, оформлення (тези, конспекти)		Співбесіда з основних питань проблеми, яка вивчається
	2. Конкретизація методики дослідження		Затвердження методики курсового дослідження
	3. Збір фактичного матеріалу, його аналіз		Співбесіда
	4. Проведення експерименту відповідно до завдань і гіпотези дослідження		Коригування методики дослідження у процесі експерименту
III	1. Аналіз і узагальнення отриманих результатів		
	2. Формування висновків і пропозицій		
	3. Оформлення курсової роботи		
IV	1. Представлення курсового дослідження на рецензування		Рецензування курсової роботи з попередньою оцінкою
	2. Захист курсової роботи		Підсумкова робота після захисту

3.2. Вимоги до оформлення структурних частин курсової роботи

Структурні частини курсової роботи – «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» – друкуються великими літерами симетрично до тексту (кегель 14). Вони не мають порядкового номера. Номер розділу починається після слова «РОЗДІЛ», а після номера ставиться крапка. Потім у тому ж рядку записується також великими літерами назва розділу. Крапка наприкінці заголовка не ставиться.

Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного вступу. Підрозділи нумеруються у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставиться крапка. У кінці номера підрозділу також ставиться крапка, наприклад: «1.2.» (другий підрозділ першого розділу). У тому ж рядку зазначається назва підрозділу. Крапка в кінці заголовка підрозділу не ставиться. У змісті вказується лише перша сторінка, з якої починається структурна чи підструктурна частина (Додаток Б).

Кожну структурну частину роботи потрібно починати з нової сторінки.

У курсовій роботі необхідно прагнути дотримуватися встановленої термінології, позначень, умовних скорочень і символів, рекомендується іноді вживати вирази «На нашу думку», «Ми поділяємо цю позицію», «За нашими спостереженнями», «На наш погляд», «Одержані нами результати».

Необхідно уникати в тексті повтору частин роботи, повторень слів чи словосполучень.

Слід звернути увагу на те, що в наукових дослідженнях уживаються певні засоби текстового зв'язку. Наприклад,

- для послідовності викладу матеріалу використовують такі мовні засоби, як: по-перше, по-друге, по-третє; з одного боку, з іншого боку; насамперед, передусім, спочатку, тепер, далі, водночас, на закінчення;
- для ступеня вірогідності повідомлення – очевидно, безумовно, без сумніву, безперечно, напевне, певно, звичайно, як відомо;

- *для послідовності у часі* – спочатку, потім, тепер, насамперед, перш ніж, одночасно, наприкінці;
- *для причин і наслідків, умов і наслідків* – оскільки, таким чином, внаслідок, завдяки, в результаті, отже;
- *для зіставлення, протиставлення* – так само, як і, так і, але, навпаки, в той самий час, однак;
- *для доповнення, уточнення* – водночас, зокрема, крім того, наприклад, разом із тим, зауважимо, точніше;
- *для узагальнення формулювання висновку* – отже, таким чином, узагальнюючи викладене, з розглянутого можна зробити такі висновки, зважаючи на викладене вище, звідси висновок, підсумовуючи;
- *для ілюстрації до сказаного* – наприклад, так, проілюструємо це на прикладі, кілька прикладів, яскравим прикладом може служити, це можна показати на прикладі, це підтверджує той приклад, випадок, факт, епізод; для переходу до нової думки – розглянемо, перейдемо до, ще одне;
- *для згоди* – безумовно, правильно, це не викликає сумніву (заперечень), не можна не погодитися з цим, ми поділяємо точку зору, не можна не погодитись, з цим можна (необхідно) погодитися;
- *для висловлення незгоди, заперечення* – ми дотримуємося іншої думки; вважаємо, що це не так; на жаль; не можна погодитися з такою точкою зору; ця точка зору (позиція) викликає заперечення;
- *для виділення головного, суттєвого* – нам здається, що найважливіше; названа (поставлена, сформульована) дуже важлива тема (проблема); ми дійшли до принципового (дуже важливого питання).

Автоматичне перенесення складів у словах не використовується. Не допускаються скорочення слів, а вживання аббревіатури дозволяється після того, як у тексті вже використовувалося її змістове словосполучення із вказівкою в дужках такої аббревіатури. Якщо тема курсової така, що необхідно використовувати багато аббревіатур і специфічних скорочень, то можна на

третій сторінці, тобто після ЗМІСТУ і перед ВСТУПОМ, подати Список умовних скорочень.

3.2.1. Рисунки і таблиці повинні мати заголовки і нумерацію, узгоджену з номером розділу. Ілюстрований матеріал потрібно розташовувати в роботі безпосередньо після тексту, в якому він згадується вперше. На всі ілюстрації мають бути посилання в роботі.

Цифровий матеріал, який використовується в курсовій роботі, доцільно оформляти в таблицях. Таблиця є способом представлення інформації, за якого цифровий або текстовий матеріал групується в рядки і графи, відокремлені одна від одної вертикальними і горизонтальними лініями.

За значенням таблиці поділяються на аналітичні та неаналітичні. *Аналітичні таблиці* є результатом опрацювання й аналізу цифрових показників. Як правило, після таких таблиць робиться узагальнення про нове (виведене) знання, яке позначається у тексті словами: «таблиця 2.2 дає можливість зробити висновок, що...», «з таблиці 2.2 видно, що...» і т. ін. Часто такі таблиці дають змогу виявити та сформулювати певні закономірності.

До неаналітичних таблиць належать ті, які містять переважно неопрацьовані статистичні дані, необхідні лише для представлення інформації або констатації певного стану речей.

Якщо таблиця вміщується на сторінці, то її не бажано переносити. Якщо таблицю все ж таки необхідно перенести, то на першій сторінці слід залишити номер таблиці, заголовок, головку таблиці, номери граф і не менше двох–трьох рядків. Переносити один–два рядки таблиці не допускається.

Зазвичай таблиця складається з таких елементів: порядкового номера і тематичного заголовка (назви), боковика, заголовків вертикальних граф (головки), горизонтальних рядків і вертикальних граф.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком тих, що розміщені в додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера, який складається з номера розділу і

порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка: наприклад «Таблиця 2.3» (третя таблиця другого розділу); нижче розміщується назва таблиці.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають із великої літери. Назву не підкреслюють.

Заголовок кожної граfi в головці таблиці має бути якомога коротшим. Слід уникати повторів тематичного заголовка у заголовках граф, виносити до узагальнених заголовків слова, які повторюються.

Заголовки граф пишуть з великої літери, підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великої, якщо вони є самостійними реченнями. Заголовки (як підпорядковані, так і головні) мають бути максимально точні і прості. У них не повинно бути слів або одиниць вимірювання, що повторюються.

Вертикальні граfi нумерують у тому разі, коли у тексті на них є посилання, або якщо таблицю частково переносять на наступну сторінку, а також при виконанні розрахунків за даними, що розміщені в різних графах. Досить обережно слід поставитися також до вертикальної граfi «Примітки». Така графа потрібна лише тоді, якщо містить дані, які торкаються більшості рядків таблиці.

У таблицях слід обов'язково зазначати одиницю вимірювання. Якщо всі одиниці вимірювання є однакові для всіх показників таблиці, вони наводяться у заголовку. Якщо показники таблиці мають різні одиниці вимірювання, то для них виокремлюється колонка (графа). Одиниці вимірювання мають наводитися відповідно до стандартів.

Якщо текст у таблиці повторюється і складається з двох або більше слів, при першому повторенні його замінюють сполученням «те саме», а далі – лапками. Не дозволяється ставити лапки замість повторюваних цифр, знаків, математичних і хімічних символів. Якщо цифрових або інших даних немає, то

ставлять пропуск.

Цифри у графах таблиці належить проставляти так, щоб відповідні розряди чисел по всій колонці були розміщені один під одним. Треба додержувати однакової кількості десяткових знаків для всіх значень цифрових величин в одній графі.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на іншу сторінку. У такому разі назву розташовують тільки над її першою частиною, а над подальшими частинами пишеться, наприклад «Продовження табл. 2.3» або «Закінчення табл. 1.2». Таблицю розміщують після першої згадки про неї в тексті (на тій самій або наступній сторінці) таким чином, щоб її можна було читати без повороту дипломної роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

Посилання у тексті на таблиці пишуть скорочено: наприклад «у табл. 1.2». У повторних посиланнях на таблиці треба вживати скорочене слово «дивись»: наприклад, «див. табл. 1.2».

Усі наведені в таблицях дані мають бути достовірні, однорідні та порівнювані. В основу їх групування беруться лише істотні ознаки.

3.2.2. Ілюстрації (фотографії, креслення, технічні рисунки, схеми, графіки, діаграми, карти) мають бути пронумеровані й містити назви під ілюстрацією. Нумерація ілюстрацій має бути наскрізною в усьому тексті курсової роботи.

Зміст ілюстрацій має доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття суті явища, наочно ілюструвати думки автора, і тому в тексті на кожен з них має бути посилання з коментарем. Вибір типу ілюстрації залежить від змісту матеріалу та поставленої мети.

Схема – це зображення, яке передає за допомогою умовних позначень без збереження масштабу основну ідею будь-якого процесу й показує взаємозв'язок їх головних елементів.

Діаграма – один із способів графічного зображення залежності між

величинами. У діаграмах наочно демонструють і аналізують статистичні дані. Відповідно до форми побудови розрізняють діаграми плоскі, лінійні та об'ємні. У дипломних роботах найчастіше використовують лінійні діаграми, а з площинних – стовпчикові і секторні.

Результати опрацювання числових даних можна подавати у вигляді графіків, тобто умовних зображень величин та їх співвідношень через геометричні фігури, крапки та лінії. Графіки використовують як для аналізу, так і для підвищення наочності ілюстративного матеріалу. На графіку слід писати лише умовні буквенні позначення, що використані у тексті. Написи, які стосуються кривих ліній і крапок, залишають тільки у тому випадку, якщо їх небагато і вони є короткими. Багатослівні підписи замінюють цифрами, а розшифровку наводять у підписі під рисунком.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис.1.2 (другий рисунок першого розділу). Якщо в розділі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами. Якщо в роботі наведена лише одна ілюстрація, то її не нумерують.

Номер ілюстрації, її назву і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Пояснювальний текст під ілюстрацією для кращого сприйняття виділяють курсивом.

Ілюстрації в курсовій роботі мають бути розташовані так, щоб їх було зручно розглядати без повороту роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

Якщо ілюстрації, розміщені в курсовій роботі, створені не автором, обов'язково слід вказати джерело їх походження.

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де

викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках «(рис.2.1)» або зворот на кшталт: «...як це видно з рис. 2.1» або «... як це показано на рис. 2.1».

Якість ілюстрації повинна забезпечувати їх чітке відтворення. Ілюстрації виконують чорнилом, тушшю або пастою чорного кольору. Фотознімки, які менші розміром за формат А4, накреслюють на стандартні аркуші паперу формату А4. Кількість ілюстрацій, які розміщують у курсових роботах, визначається їх змістом і повинна бути достатньо для того, щоб надати тексту роботи якості та конкретності.

3.2.3. Таблиці в курсовій роботі нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначеннями номера.

Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.1» (перша таблиця першого розділу). Якщо в розділі є лише одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовж. табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовж. табл.1.1».

Графу «номер за порядком» у таблицю не включають. За необхідністю нумерацію показників, параметрів чи інших даних зазначають у першій графі таблиці безпосередньо перед їх найменуванням. Перед числовими значеннями величин порядкові номери в таблицях не проставляються.

Кожна таблиця повинна мати назву (заголовок), яку друкують жирним шрифтом над таблицею. Назва таблиці повинна відбивати її зміст, бути точною, стислою. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять.

На всі таблиці повинні бути посилання в тексті курсової роботи. При

посиланні слід писати слово «таблиця (табл.)» із вказівкою її номера «табл. 2.1».

Усі наведені в таблицях дані мають бути достовірні, однорідні та порівнювані. В основу їх групування беруться лише істотні ознаки.

3.2.4. Формули наводяться спочатку в буквеному вираженні, потім дається розшифровка вхідних в них індексів, величин, в тій же послідовності, в якій вони подані у формулі. Рівняння і формули виділяють з тексту в окремий рядок. Рівняння і формули нумеруються в круглих дужках праворуч від формули. Нумерація рівнянь і формул має бути наскрізною.

Посилання на формули у дипломній роботі оформлюють порядковим номером формули: наприклад «у формулі (3.1)».

3.2.5. Правила пунктуації у тексті з формулами. Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, що передбачені правилами пунктуації:

- а) якщо у тексті перед формулою є узагальнююче слово;
- б) цього потребує побудова тексту, який передує формулі.

3.2.6. Посилання та цитування на використані джерела

Під час написання курсової роботи студент має робити посилання на джерела, матеріали або конкретні результати з яких наводяться в курсовій роботі. Посилання в тексті курсової роботи необхідно зазначити порядковим номером за списком використаних джерел, виділяти двома квадратними дужками. Наприклад: [23] (двадцять третє джерело за списком використаних джерел). Якщо в тексті необхідно посилатися на кілька джерел, то між їх порядковими номерами ставиться крапка з комою. Наприклад: [7; 24; 32; 33] (сьоме, двадцять четверте, тридцять друге, тридцять третє джерела за списком використаних джерел підтверджують позицію, погляд чи думку).

Якщо в тексті необхідно зробити посилання на складову частину або на конкретні сторінки, то між порядковим номером джерела і сторінками із зазначеного джерела ставиться кома. Наприклад: [17, с. 203] (сімнадцятий номер джерела за списком використаних джерел і конкретно 203 сторінка з

цього джерела).

Для критичного аналізу того чи іншого друкованого матеріалу, твору, думки когось із науковців-дослідників, практиків, спростування факту, підтвердження власних аргументів, позиції, погляду можна посилатися на джерело, послідовно цитуючи його певні фрагменти. Текст цитати необхідно починати та закінчувати лапками, наводити дослівно.

Цитування варто звести до мінімуму і вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне. *Цитуючи, потрібно дотримуватися кількох формальних правил:*

1. цитата повинна бути дослівною;
2. цитата не повинна бути надто довгою;
3. цитата повинна подаватися у лапках і супроводжуватися посиланням на джерело у примітці;
4. вилучення певних фрагментів, яке дозволяє уникнути довгого цитування, позначається трикрапкою;
5. пояснення, які розривають текст цитати, подаються у квадратних дужках;
6. цитати, які є незавершеним реченням, граматично узгоджуються із авторським текстом.

Цитати з поетичних творів у лапки не беруться. Цитати не з основного джерела, а процитовані іншими авторами, зазначаються у виносці так: Цитую за виданням: далі йде назва роботи, яка використовується. Пропуск слів, речень, абзаців під час цитування допускається. Такий пропуск позначається трьома крапками (може ставитися на початку, всередині; наприкінці).

У разі цитування можна застосувати такі мовні засоби: С. Т. Міщенко писала (пише), зазначала (зазначає), стверджувала (стверджує), підкреслювала (підкреслює), вважала (вважає): «...», на думку С. Т. Міщенко: «...»; як підкреслює С. Т. Міщенко: «...»; згідно з уявленнями С.Т. Міщенко: «...»; С.Т. Міщенко характеризувала (характеризує): «...» тощо.

Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело (не

лише номер джерела, а й конкретно номер сторінки, де зазначена ця інформація).

Перший раз посилаючись на певну працю, слід наводити у примітці всі бібліографічні реквізити видання. Надалі при посиланні на це видання можна вдаватися до скорочень, наприклад:

1. Кірсенко М.В. Греція на зорі сучасності / М.В. Кірсенко. – Київ : Вища школа, 1995. – 220 с.
2. Кірсенко М. В. Греція на зорі.... – С. 34.

При використанні аббревіатури, умовних географічних скорочень, вказують їх відразу ж після повного найменування вжитого складного терміну. Наприклад, «конкретні соціологічні дослідження» (КСД), «засоби масової інформації» (ЗМІ). Після цього можна вільно оперувати аббревіатурою без розшифрування.

3.2.7. Список використаних джерел

Список використаних джерел має містити 20-30 літературних джерел, опублікованих переважно за останні 5 років. Його необхідно подавати у такій послідовності:

- закони України (у хронологічній послідовності);
- укази Президента, постанови уряду (у хронологічній послідовності);
- директивні матеріали міністерств (у хронологічній послідовності);
- монографії, брошури, підручники (абетковий порядок);
- статті з журналів (абетковий порядок);
- інструктивні, нормативні та інші матеріали, які використовуються підприємством (абетковий порядок);
- іншомовні джерела;
- електронні джерела.

Кожне джерело оформлюється згідно з ДСТУГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

3.2.8. Використання комп'ютерних технологій у процесі оформлення курсової роботи

Мережа Інтернет є необхідною складовою освітнього процесу студентів. Завдяки комп'ютерним мережам студент має можливість вільно користуватися віртуальним електронним бібліотечним фондом, опрацьовувати електронні лекції навчальних дисциплін та виконувати практичні роботи, готувати курсові та дипломні роботи.

Інтернет є гігантським сховищем різноманітних відомостей, являє собою унікальне джерело інформації. Поряд з іншими, бібліографічні ресурси Мережі допоможуть у пошуку необхідних відомостей. Вони представлені, перш за все, електронними каталогами бібліотек і бібліотеками електронних текстів. Електронні бібліотеки стали способом вирішення багатьох проблем для тих, хто пише курсові та дипломні роботи. Вони є унікальними збірками текстів, доступних для відвідувачів сайтів для скачування. В основному в Інтернеті поширені бібліотеки художньої літератури та добірки текстів наукової тематики.

Саме у процесі підготовки курсових робіт студент користується й матеріалами мережі Інтернет, де можна знайти потрібну інформацію. Для пошуку необхідних літературних джерел дослідник має знати адресу WEB-сторінки, зайти на пошукову сторінку та обрати потрібну літературу.

У багатьох бібліотеках, зокрема в бібліотеках закладів освіти, є реферативні та повні версії всіх необхідних літературних джерел для навчання за обраною спеціальністю. Так, наприклад, на рис.1 наведено пошукову сторінку наукових матеріалів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>) (рис. 3.1).

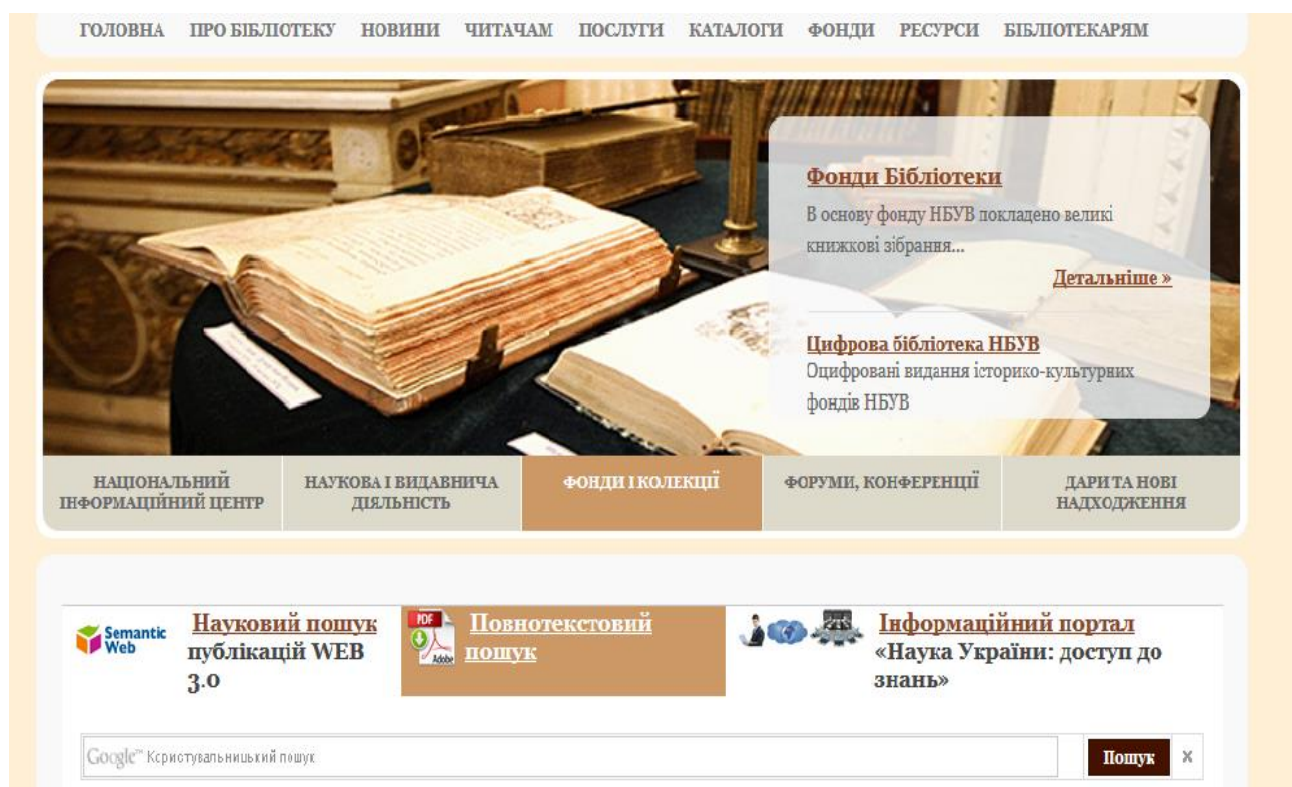

Рис. 3.1. Головна сторінка Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського

Сучасний етап розвитку науки й освіти України можна охарактеризувати активним створенням і впровадженням цифрових сховищ і архівів.

Значна кількість ЗВО та науково-дослідних установ реалізують концепцію відкритого доступу до результатів наукових досліджень через впровадження моделі так званого інституційного репозитарію, що для студентів, освітян і науковців створює можливість доступу до малотиражних видань. Зазвичай, такі матеріали залишаються недоступними, оскільки їх публікують у декількох паперових екземплярах або на мережевих сервісах, які мають персоніфікований доступ, обмежений користувачами корпоративної мережі вишів.

Сучасний етап розвитку науки й освіти України можна охарактеризувати активним створенням і впровадженням цифрових сховищ і архівів.

Значна кількість ЗВО та науково-дослідних установ реалізують концепцію відкритого доступу до результатів наукових досліджень через впровадження моделі так званого інституційного репозитарію, що для

студентів, освітян і науковців створює можливість доступу до малотиражних видань. Зазвичай, такі матеріали залишаються недоступними, оскільки їх публікують у декількох паперових екземплярах або на мережевих сервісах, які мають персоніфікований доступ, обмежений користувачами корпоративної мережі вишів.

Використовуючи інституційний репозитарій на кожному з етапів підготовки, студенти отримують вільний доступ до інституційного репозитарію, що дає їм можливість використовувати актуальну навчально-методичну літературу і відкриті матеріали досліджень інших студентів і викладачів. З іншого боку, студент, виконуючи курсове дослідження, може використовувати систему й поповнювати репозитарій власними матеріалами.

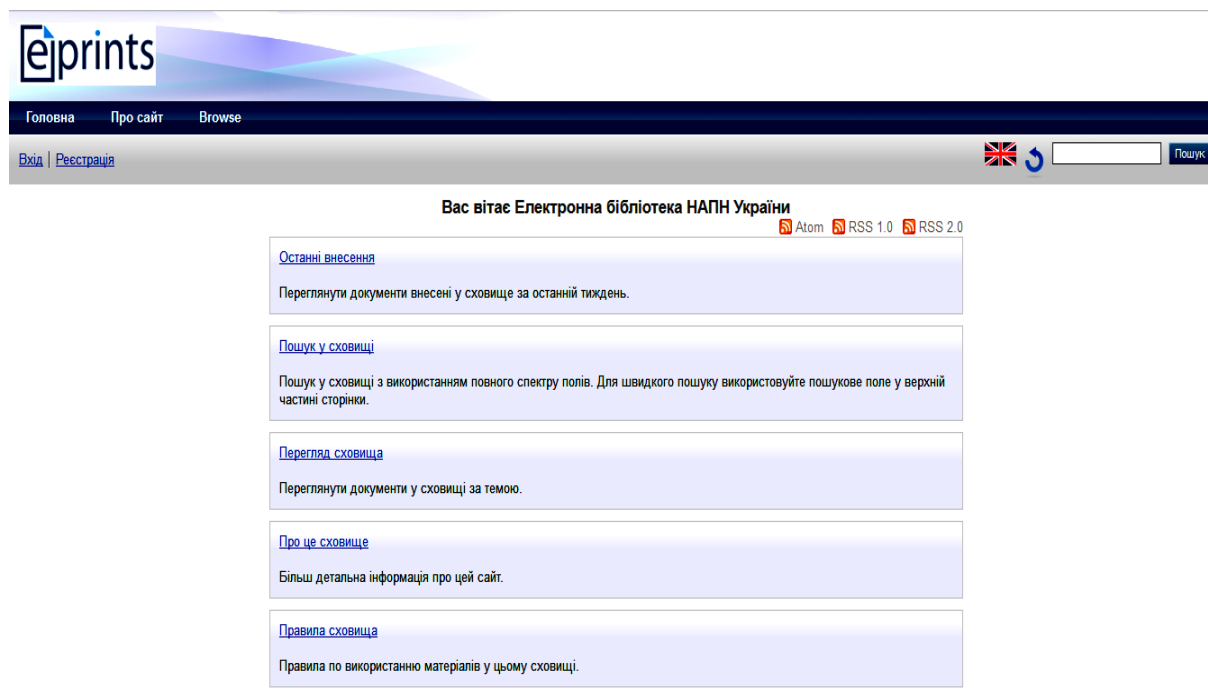

Рис. 32. Головна сторінка Електронної бібліотеки НАПН України

Щоб здійснити ґрунтовний аналіз літературних джерел та електронних посилань для курсових досліджень, у разі недостатньої кількості звичайних електронних джерел репозитаріїв та електронних бібліотек, студенту можуть допомогти провідні пошукові сервери мережі Інтернет – такі як Index, Google, Meta та ін. (рис. 3.3).

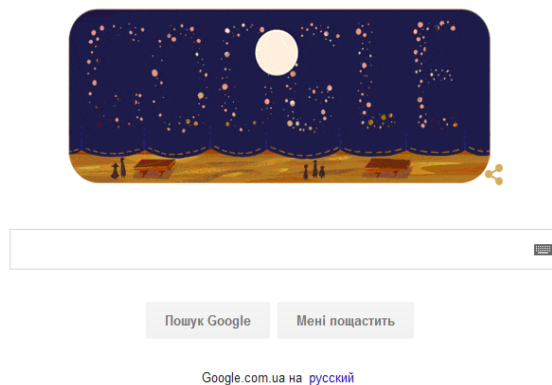

Рис. 3.3. Головна сторінка пошукового сервера Google

У випадку використання пошукових серверів, пошук здійснюють у всій доступній мережі Інтернет, що дає змогу переглянути найновіші WEB-сторінки. Знайдену потрібну інформацію студент ретельно відбирає, копіює, друкує.

Очевидна перевага метапошуку – більш висока релевантність (міра відповідності результатів пошуку завданню, поставленому в пошуковому запиті) виданих посилань. Не обмежуючись однією пошуковою системою, за допомогою цієї технології можна зібрати більш повну інформацію про предмет дослідження. З іншого боку, метапошукові системи часто відкидають або виносять у самий кінець результатів ті сторінки, які містяться лише в одній пошуковій базі, навіть якщо посилання ідеально відповідає запиту. Простіше кажучи, можна втратити цінні для дослідження посилання, особливо якщо це досить нова інтернет-сторінка, яка поки що не внесена в бази даних більшості пошукових машин.

Для опрацювання іноземних WEB-сторінок до послуг студента, який недостатньо орієнтується в іноземній мові, є багато програм-перекладачів: Socrat, Prompt, Lingvo, Pragma тощо. За машинного перекладу лінгвістична точність тексту втрачається, тому потрібне ще додаткове його коригування.

РОЗДІЛ IV. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

4.1. Організаційна підготовка до захисту курсової роботи

Члени затвердженої кафедрою комісії заздалегідь ознайомлюються зі змістом курсових робіт.

Курсова робота допускається до захисту за умови закінченого оформлення, допуску наукового керівника та наявності рецензії. Захист курсових робіт має бути проведений до початку екзаменаційної сесії.

Захист курсових робіт проводиться у встановлений час як прилюдний виступ студента, захист перед комісією кафедри за участю керівника роботи, виступ на науково-практичній конференції і т. ін. За відсутності керівника курсової роботи захист може бути проведений за умови подання ним письмового відгуку на курсову роботу.

Підготовка студентів до захисту – не менш відповідальна справа, ніж підготовка самої курсової роботи, оскільки якість виступу студента на захисті серйозно впливає на остаточну оцінку за виконану курсову роботу (попередня оцінка може бути як підвищена, так і знижена). Студент має підготувати текст усного повідомлення – 5-6 сторінок набраного на комп'ютері тексту.

Необхідно прагнути говорити чітко, виразно, просто, зрозуміло, щоб сама форма виголошення доповіді викликала прихильність до студента присутніх на захисті. У будь-якому разі слід уникати монотонності, гучність вимови доцільно підвищувати або понижувати залежно від змісту та значення відповідних фраз. Корисною є також жестикуляція, але в розумних межах. Зрозуміло, що над формою виступу студента слід працювати окремо. Не завадить зробити кілька репетицій усної доповіді та її хронометраж. Текст доповіді студента варто записати заздалегідь і мати при собі, але не читати його на захисті, а проговорити майже напам'ять, маючи при цьому можливість по ходу доповіді коригувати ті чи інші дані або послідовність викладу.

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи;
- запитання до автора;
- оголошення відгуку наукового керівника або його виступ;
- відповіді студента на запитання осіб, присутніх на захисті;
- заключне слово студента;
- ухвала комісії про оцінку роботи.

Вступне слово необхідно підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому доцільно віддзеркалити такі важливі питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, зміст роботи, її найбільш суттєві та цікаві моменти. У виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника. Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 10-15 хвилин.

Для кращого сприйняття матеріалу присутніми бажано роздати таблиці, діаграми, графіки, чи намалювати їх на великому форматі, або створити презентацію і продемонструвати її за допомогою комп'ютера.

Після захисту курсові роботи студентів зберігаються впродовж одного року у ЗВО (паперовий і електронний носії).

4.2. Процедура захисту курсової роботи

Допуск до захисту курсової роботи здійснюється за відповідного запису завідувача кафедри на титульній сторінці дипломної роботи. Якщо завідувач кафедри вважає за неможливе допустити дипломну роботу до захисту через її незадовільну якість, це має бути заслухано на засіданні кафедри за участю наукового керівника. Обговорення оформляється протоколом.

Захист курсової роботи відбувається на засіданні комісії у складі провідних викладачів кафедри. Процедура захисту протоколюється.

Для виступу студентові надається 10 хвилин, що відповідає письмовій доповіді, викладеній на 5-6 сторінках. Студент стисло доповідає комісії

сутність проведеного дослідження, дає оцінку одержаним результатам, ілюструючи доповідь посиланнями на наочні матеріали.

Під час захисту курсової роботи члени комісії, присутні на захисті викладачі задають студентів запитання щодо змісту курсової роботи. Відповіді студента мають бути конкретними, аргументованими й стислими.

За результатами захисту курсової роботи на закритому засіданні комісія приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи відгук) керівника, зміст доповіді, відповіді на запитання).

Засідання комісії із захисту курсової роботи оформлюється протоколом, до якого вносяться відповідні оцінки, записуються запитання членів комісії та присутніх на захисті.

4.3. Оцінювання курсової роботи

Курсові роботи є окремими кредитними модулями, що оцінюються за 100-бальною шкалою відповідно до критеріїв, розроблених кафедрою, яка забезпечує їх виконання.

Рейтингова оцінка за курсові роботи складається з двох оцінювальних складових і визначається вимогами до написання курсової роботи:

Перший складник – оцінювання якості виконання роботи та дотримання графіку її виконання.

Другий складник – оцінювання якості захисту курсової роботи – ступінь володіння матеріалом, аргументованість рішень, вміння захищати свої погляди тощо (див. Тимчасове положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (зі змінами та доповненнями), а також Положення про критерії оцінювання знань студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (відповідно до вимог ECTS).

Критеріями оцінки курсової роботи є:

– актуальність та рівень розробленості теми;

- творчий підхід і самостійність аналізу, узагальнень і висновків;
- повнота використання першоджерел і дослідницької літератури;
- наявність дослідження та рівень опанування методикою дослідження;
- наукова обґрунтованість й аргументованість узагальнень, висновків і рекомендацій;
- науковий стиль викладу;
- дотримання всіх вимог до оформлення курсової роботи і термінів її виконання.

Оцінка за курсову роботу ставиться на титульному аркуші та засвідчується підписом наукового керівника.

Оцінка за курсову роботу вноситься до екзаменаційної відомості та в індивідуальний навчальний план студента. Негативна оцінка до індивідуального навчального плану студента не вноситься. Курсові роботи і отримані за них оцінки зазначаються у додатку до диплома.

Невчасне виконання курсової роботи вважається академічною заборгованістю і ліквідовується у встановленому порядку.

Студенти, які не отримали позитивної оцінки за курсову роботу, до сесії не допускаються. Курсова робота з дисципліни навчального плану, оцінена незадовільно, переробляється і повертається на перевірку тому ж викладачеві.

Підсумки виконання курсових робіт аналізуються на засіданнях відповідних кафедр, а за потребою – на засіданнях учених рад факультетів.

Курсові роботи з протоколами захистів зберігаються на кафедрі упродовж одного року, потім списуються у визначеному порядку (див. Положення про організацію навчального процесу в **Оцінювання курсових робіт**).

Курсові роботи є окремими кредитними модулями, що оцінюються за 100-бальною шкалою відповідно до критеріїв, розроблених кафедрою, яка забезпечує їх виконання.

Рейтингова оцінка за курсові роботи складається з оцінювання рівня виконання роботи, змісту виступу під час захисту та відповідей студента на

запитання членів комісії.

Оцінка **«відмінно»** ставиться, якщо роботу виконано в повному обсязі без помилок, оформлено відповідно до чинних стандартів з оформлення таких робіт та подано у визначений термін; упродовж захисту студент продемонстрував добре володіння теоретичним матеріалом, чітко та аргументовано відповів на поставлені запитання, використовував комп'ютерну техніку для демонстрації основних положень та результатів своєї роботи.

Оцінка **«добре»** ставиться, якщо роботу виконано в повному обсязі, подано у визначений термін, але в роботі є незначні помилки, що не впливають суттєво на кінцеві результати, або є незначні вади в оформленні роботи, деякі стилістичні та граматичні помилки; упродовж захисту студент продемонстрував добре володіння теоретичним матеріалом, відповів на поставлені запитання.

Оцінка **«задовільно»** ставиться, якщо роботу виконано в повному обсязі, подано у визначений термін, але в роботі є окремі помилки, що впливають на кінцеві результати, а також окремі вади в оформленні роботи, стилістичні та граматичні помилки; упродовж захисту студент продемонстрував володіння теоретичним матеріалом, але не дуже чітко та аргументовано відповів на поставлені запитання (або відповів не на всі запитання).

Оцінка **«незадовільно»** ставиться, якщо роботу виконано в неповному обсязі, з грубими помилками без дотримання установлених вимог щодо оформлення таких робіт. Така робота до захисту не допускається і повертається студентові на доопрацювання.

4.4. Типові помилки при написанні курсових робіт

1. Зміст роботи не відповідає плану курсової роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.
2. Сформульовані розділи (підрозділи) не відображають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.

3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відображає специфіки об'єкта і предмета дослідження.
4. Автор не виявив самостійності.
5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури з теми дослідження.
6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відображає рівня дослідження проблеми.
7. Не розкрито зміст та організацію експериментального дослідження (його суть, тривалість, місце проведення, кількість обстежуваних, їхні характеристики), поверхово висвітлені практичні питання.
8. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.
9. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.
10. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без додержання вимог державного стандарту.
11. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками.

РОЗДІЛ V. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ФАХОВИХ МЕТОДИК І ТЕХНОЛОГІЙ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Тематика курсових робіт охоплює широке коло проблем з актуальних проблем початкової освіти, методик та технологій вивчення предметів у галузях початкової освіти.

Особливістю змісту курсових робіт на ОКР «Бакалавр» є, в основному, вирішення методичних задач, на ОКР «Магістр» – організаційно-методичних, організаційно-технологічних, управлінсько-наукових завдань.

5.1. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МАТЕМАТИКА»

1. Розвиток творчої активності молодших школярів на позакласних заняттях з математики (гуртки, факультативи).
2. Використання нестандартних завдань на уроках математики в початковій школі для стимулювання пізнавальних інтересів школярів.
3. Система дидактичних математичних ігор як засіб формування сенсорних умінь учнів початкових класів.
4. Використання інформаційних технологій навчання на уроках математики в початкових класах.
5. Формування математичної компетентності молодших школярів.
6. Способи диференціювання домашньої навчальної роботи з математики в початкових класах.
7. Дидактичні умови ефективного використання алгоритмів на уроках математики в початковій школі.
8. Організація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках з математики в умовах комп'ютерного навчання.
9. Використання інтенсифікації для поглиблення математичних знань учнів молодших класів.
10. Нетрадиційні форми вивчення математики в початкових класах.

11. Випереджаючі математичні завдання як засіб організації самостійної роботи молодших школярів.
12. Формування системи знань про нові інформаційні технології навчання у майбутніх вчителів початкових класів.
13. Розвиток доказового міркування в учнів початкових класів у процесі вивчення математики.
14. Методичні основи формування геометричних понять в учнів початкових класів.
15. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів при вивченні освітньої галузі «Математика».
15. Методика формування пізнавальних інтересів учнів початкових класів у процесі навчання математики.
16. Проблемне навчання учнів початкових класів на уроках математики.
17. Форми і методи організації самостійної роботи молодших школярів на уроках математики.
18. Методика узагальнення та систематизації знань учнів на уроках математики в початкових класів.
19. Педагогічні технології розвитку математичних здібностей молодших школярів на уроках математики.
20. Методика реалізації міжпредметних зв'язків на уроках математики в початковій школі.
21. Методика формування творчого мислення і пізнавальних інтересів учнів молодшого шкільного віку на уроках математики.
22. Розвиток пізнавальних інтересів учнів початкової школи засобами математики в урочний і позаурочний час.
23. Групова форма роботи на уроках математики в початкових класах.
24. Розвиток творчого мислення учнів початкових класів у процесі розв'язування геометричних задач.
25. Використання диференційованого підходу до навчання на уроках

математики в початковій школі.

26. Особливості вивчення математичної мови молодшими школярами.

27. Методична система роботи з математики зі здібними учнями молодших класів.

28. Формування обчислювальних навиків та вмінь молодших школярів.
Формування поняття величини в молодших школярів.

29. Розвиток самостійності молодших школярів під час навчання математики.

30. Види самостійних робіт на уроках математики в початкових класах.

31. Формування поняття натурального числа в початковому курсі математики.

32. Наочність та її використання у процесі вивчення математики в початкових класах.

33. Методика вивчення теми «Дії над числами в концентрі «тисяча».

34. Формування з молодшими школярами математичних понять початкової школи.

35. Ігрові ситуації як засіб підвищення ефективності навчання математики в першому класі.

36. Значення диференційованих завдань з математики в початкових класах.

37. Метод бесіди на уроках математики в початкових класах.

38. Розвиток логічного мислення при розв'язуванні простих задач на ділення.

39. Позакласна робота з математики.

40. Навчання молодших школярів самоконтролю у процесі формування обчислювальних навиків.

41. Елементи проблемного навчання математики молодших школярів.

42. Розвиток мислення учнів на уроках математики в початковій школі.

43. Формування наукового світогляду учнів на уроках математики.

44. Використання інтегрованих уроків математики з іншими навчальними дисциплінами у початкових класах.

45. Сучасні вимоги до уроку математики.

46. Розвиток пізнавальної активності учнів на уроках математики в 1-4 класах.

47. Формування навичок усних обчислень у молодших школярів.
48. Формування навичок письмових обчислень у молодших школярів.
49. Використання простих задач під час навчання математики в початковій школі.
50. Методика розв'язування задач з пропорційними величинами в початкових класах.
51. Методика розв'язування задач на рух в початкових класах.
52. Використання дидактичних ігор під час вивчення геометричного матеріалу в початкових класах.
53. Методика вивчення об'ємних геометричних фігур у початкових класах.
54. Вдосконалення методів навчання математики в початкових класах.
55. Екологічне виховання молодших школярів під час вивчення математики.
56. Використання інтерактивних технологій на уроках математики.
57. Розвиток мислення учнів при вивченні геометричного матеріалу в початковій школі.
58. Використання методу проектів на уроках математики в початковій школі.
59. Розвиток пізнавального інтересу учнів до вивчення математики через включення історичного матеріалу (на прикладі вивчення теми чи змістової лінії, які обираються студентом самостійно).
60. Розвиток комбінаторного мислення молодших школярів у процесі вивчення математики.
61. Відношення у початковому курсі математики.
62. Формування мотиваційної спрямованості молодшого школяра засобами навчально-творчих математичних завдань.
63. Оволодіння основами логіки у процесі вивчення математики.
64. Формування екологічної культури молодших школярів.
65. Узагальнення і систематизація математичних уявлень учнів першого класу на основі принципу наступності між дошкіллям і початковою школою.
66. Формування навчальної компетентності учнів у процесі вивчення

математики (Клас за вибором студента).

67. Організація обчислювальної діяльності учнів на уроці математики як засіб формування їх обчислювальної компетентності (Клас за вибором студента).

68. Формування вимірювальних навичок молодших школярів у процесі розв'язування задач практичного змісту.

69. Формування креслярських умінь і навичок молодших школярів як складова частина геометричної компетентності.

70. Алгебраїчна складова предметної математичної компетентності молодшого школяра та шляхи її формування.

71. Наступність у вивченні рівнянь з однією змінною в початкових та 5-6 класах.

72. Функціональна пропедевтика у початковому курсі математики.

73. Аналіз сюжетних задач та його значення у формуванні в учнів узагальненого вміння розв'язувати задачі.

74. Формування загального уміння учнів складати і розв'язувати обернені задачі.

75. Роль змістової лінії «Робота з даними» у формуванні інформаційно-графічної компетентності молодших школярів.

76. Розвиток просторових уявлень учнів початкових класів.

77. Моделювання задачної ситуації за допомогою схематичної наочності (відрізків, графів, таблиць).

78. Усні обчислення на уроках математики та їх роль у формуванні обчислювальної компетентності учнів початкових класів.

79. Використання дидактичних ігор у процесі вивчення алгебраїчного матеріалу.

80. Індивідуальний підхід до учнів початкових класів у процесі вивчення нумерації.

81. Індивідуальний підхід до учнів у процесі навчання розв'язуванню арифметичних задач.

82. Естетичне виховання на уроках математики в початкових класах.
83. Вибір методів навчання у процесі вивчення частин і дробів.
84. Використання елементів проблемного навчання у процесі навчання розв'язуванню задач.
85. Засоби наочності та система їх використання у процесі вивчення нумерації невід'ємних цілих чисел.
86. Засоби наочності та система їх використання у процесі вивчення арифметичних дій у початкових класах.
87. Позакласна робота з математики в початкових класах.
88. Використання міжпредметних зв'язків на уроках математики.

5.2. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ТЕХНОЛОГІЙ ВИВЧЕННЯ ГАЛУЗІ «МАТЕМАТИКА» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі вивчення нумерації невід'ємних цілих чисел в початкових класах.
2. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі навчання розв'язуванню задач в початкових класах.
3. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі вивчення основних величин у початкових класах.
4. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі вивчення геометричного матеріалу в початкових класах.
5. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі вивчення алгебраїчного матеріалу в початкових класах.
6. Застосування пояснювально-ілюстративної технології навчання у процесі вивчення частин і дробів у початкових класах. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення нумерації невід'ємних цілих чисел у початкових класах.
7. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення арифметичних дій в початкових класах.

8. Використання ігрових технологій навчання у процесі розв'язування задач у початкових класах.
9. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення основних величин у початкових класах.
10. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення геометричного матеріалу в початкових класах.
11. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення алгебраїчного матеріалу в початкових класах.
12. Використання ігрових технологій навчання у процесі вивчення частин і дробів у початкових класах.
13. Ігрові технології навчання в позакласній роботі з математики в початкових класах.
14. Використання технології проблемного навчання у процесі вивчення нумерації та арифметичних дій в початкових класах.
15. Використання технології проблемного навчання у процесі розв'язування арифметичних задач у початкових класах.
16. Використання технології проблемного навчання в позакласній роботі з математики.
17. Використання технології проблемного навчання у процесі вивчення алгебраїчного матеріалу.
18. Використання технології проблемного навчання у процесі вивчення геометричного матеріалу.
19. Творчі технології навчання математики молодших школярів.
20. Застосування технології диференційованого навчання у процесі вивчення арифметичних дій в початкових класах.
21. Використання технології диференційованого навчання у процесі розв'язування арифметичних задач у початкових класах.
22. Технологія перспективно-випереджуючого навчання з використанням опорних схем і коментованого керування у процесі вивчення арифметичних дій

в початкових класах.

23. Застосування технології перспективно-випереджуючого навчання з використанням опорних схем і коментованого керування у процесі формування вмінь розв'язувати арифметичні задачі.

24. Використання технології розвивального навчання у процесі формування поняття про натуральне число та вивчення нумерації невід'ємних цілих чисел і арифметичних дій в початкових класах.

25. Застосування технології диференційованого навчання у процесі вивчення величин та одиниць їх вимірювання.

26. Використання інтерактивних технологій у процесі вивчення математики в початкових класах.

27. Використання комп'ютерно-інформаційних технологій у процесі вивчення математики в початкових класах.

5.3. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МОВИ І ЛІТЕРАТУРА»

1. Розвиток комунікативних умінь учнів початкових класів у процесі вивчення теми «Речення».

2. Нестандартні форми навчання молодших школярів на уроках української мови.

3. Розвиток пізнавальної активності учнів молодших класів у процесі вивчення теми «Дієслово».

4. Нестандартні форми роботи на уроках української мови в початкових класах.

5. Діалогічне мовлення як засіб розвитку комунікативних умінь учнів початкових класів.

6. Формування умінь і навичок молодших школярів складати твори-міркування.

7. Розвиток комунікативних умінь учнів початкових класів у процесі вивчення теми «Текст».

8. Розвиток мовлення учнів початкових класів у процесі вивчення теми «Прикметник».
9. Розвиток комунікативних умінь учнів початкових класів під час вивчення лексичних одиниць.
10. Методика написання творчих робіт за картиною в початкових класах.
11. Реалізація принципів національного виховання на уроках читання в початкових класах.
12. Міжпредметні зв'язки як засіб інтеграції змісту початкової освіти.
13. Використання українського фольклору на уроках читання в початковій школі.
14. Використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови в початкових класах.
15. Збагачення словникового запасу молодших школярів на уроках української мови.
16. Розвиток критичного мислення першокласників у процесі навчання грамоти.
17. Формування соціокультурної компетенції молодших школярів на уроках англійської мови.
18. Реалізація діяльнісного підходу на уроках англійської мови в початкових класах.
19. Використання аудіо-візуальних засобів у процесі навчання англійської мови молодших школярів.
20. Використання Європейського Мовного Портфоліо у процесі навчання англійської мови учнів початкових класів.

5.4. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ТЕХНОЛОГІЙ ВИВЧЕННЯ ГАЛУЗІ «МОВИ І ЛІТЕРАТУРА» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1. Лінгвістичні основи вивчення службових частин мови.
2. Методика роботи над фразеологізмами як засобом формування культури спілкування молодших школярів.
3. Творчі вправи як засіб розвитку мовлення у процесі вивчення дієслова в початкових класах.
4. Дидактичні ігри на уроках української мови.
5. Формування діалогічного мовлення дошкільників та учнів початкових класів.
6. Вивчення іменника в початкових класах.
7. Розвиток мовлення молодших школярів у процесі вивчення частин мови.
8. Розвиток зв'язного мовлення під час вивчення теми «Дієслово».
9. Робота над сполучуваністю дієслова в початкових класах у системі розвитку зв'язного мовлення.
10. Реалізація принципів національного виховання на уроках читання в початкових класах.
11. Міжпредметні зв'язки як засіб інтеграції змісту початкової освіти.
12. Використання українського фольклору на уроках читання в початковій школі.
13. Використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови в початкових класах.
14. Збагачення словникового запасу молодших школярів на уроках української мови.
15. Розвиток критичного мислення першокласників у процесі навчання грамоти.

5.5. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

1. Методика використання словесних методів навчання на уроках природознавства.
2. Практичні методи навчання на уроках природознавства.
3. Використання ігрового матеріалу при вивченні курсу «Природознавство».
4. Методика формування екологічних знань при вивченні природознавства в початкових класах.
5. Види позакласної роботи з природознавства в початкових класах.
6. Методи активізації пізнавальної діяльності у процесі навчання природознавству.
7. Використання сучасних дидактичних засобів на уроках природознавства.
8. Екологічне виховання учнів у процесі навчання природознавству.
9. Методика проведення навчальних екскурсій в природу.
10. Спостереження як метод навчання природознавству.
11. Використання натуральних та образотворчих засобів навчання на уроках природознавства в початковій школі.
12. Активізація навчальної діяльності учнів початкової ланки при використанні дидактичних ігор.
13. Використання дидактичного матеріалу на уроках природознавства.
14. Використання елементів народознавства при проведенні природознавчих позакласних заходів.
15. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках при вивченні курсу «Природознавство».
16. Використання нестандартних форм роботи на уроках природознавства у 2-х класах.
17. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей шестирічного віку.
18. Виховання здорового способу життя молодших школярів у процесі режиму

дня.

19. Виховання молодших школярів засобами народознавства в позакласній роботі з природознавства.
20. Вплив дидактичних ігор на розвиток пізнавальних інтересів учнів початкової ланки.
21. Вплив моральних якостей вчителя на процес формування майбутніх громадян України.
22. Вплив позакласної роботи з природознавства на виховання молодших школярів.
23. Дидактичні умови ефективного використання краєзнавчого матеріалу на уроках у початковій школі.
24. Диференціація навчання на уроках природознавства в початкових класах.
25. Дотримання принципу наступності в закладі дошкільної освіти і початковій школі у процесі викладання природознавчих дисциплін.
26. Екологічне виховання на уроках природознавства дошкільників та молодших школярів.
27. Екологічне виховання молодших школярів на уроках природознавства.
28. Елементи комп'ютерної грамотності на уроках природознавства у початковій школі.
29. Естетичне виховання учнів 3-х класів у процесі вивчення курсу «Природознавство».
30. Естетичне виховання учнів 4-го класу на уроках природознавства.
31. Естетичне виховання шестирічних першокласників у процесі вивчення курсу «Природознавство».
32. Зошити з друкованою основою як засіб систематизації навчання молодших школярів у процесі вивчення курсу «Природознавство» в 3-4 класах
33. Корекція мотивації ставлення до природи у дітей 6-7 річного віку.
34. Куточок живої природи, його обладнання і організація в початкових класах.
35. Методичні засади змісту освіти в закладах загальної середньої освіти та

розвиток пізнавальних інтересів учнів початкових класів.

36. Міжпредметні зв'язки у формуванні навичок здорового способу життя молодших школярів.

37. Оптимальне поєднання проблемного викладу природознавчого матеріалу і самостійної навчальної діяльності учнів як одна із засад розвитку пізнавальних інтересів.

38. Організаційно-педагогічні умови валеологічного виховання учнів початкових класів.

39. Організація ігрової діяльності на уроках природознавства з шестирічками.

40. Особистісно-орієнтоване навчання та виховання молодших школярів на уроках природознавства.

41. Особливості організації спостережень з учнями 1-го класу на уроках природознавства.

42. Педагогічні умови впровадження робочих зошитів з друкованою основою в процесі вивчення природознавства у 1-2 класах.

43. Посилення емоційного впливу сприймання природничого матеріалу на розвиток пізнавальних інтересів учнів початкової школи.

44. Психолого-педагогічні умови активізації навчальної діяльності молодших школярів на уроках природознавства.

45. Розвиток пізнавальних інтересів молодших школярів шляхом ігрової діяльності у процесі вивчення курсу «Природознавство».

46. Розвиток уваги учнів початкових класів на уроках природознавства.

47. Розгляд природи як естетичної цінності учнями початкових класів на уроках «Природознавства».

48. Роль дидактичних ігор на уроках природознавства у розвитку пізнавальних інтересів учнів 2-3 класів.

49. Самостійна навчальна діяльність учнів та проблемний виклад природознавчого матеріалу.

50. Створення нових технологій організації творчої діяльності у позашкільній

та позакласній роботі з природознавства.

51. Теоретико-практичні основи виховання ціннісного ставлення до природи в учнів 2-го класу.

52. Формування в учнів моральних вчинків у позакласній роботі з природознавства.

53. Формування понять у молодших школярів на уроках природознавства.

54. Формування природознавчих умінь і навичок у процесі індивідуалізації навчання молодших школярів.

55. Формування у першокласників ціннісного ставлення до природи засобами мистецтв.

56. Шляхи і засоби використання нестандартних форм навчання на уроках природознавства.

5.6. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ ТЕХНОЛОГІЙ ВИВЧЕННЯ ГАЛУЗІ «ПРИРОДОЗНАВСТВО» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1. Використання ігрових технологій на уроках природознавства у 3-4 класах
2. Використання ігрових технологій на уроках природознавства та в позакласній роботі.
3. Використання інтерактивних технологій навчання в процесі вивчення природознавства в 3-4 класах.
4. Використання інтерактивних технологій навчання в процесі вивчення природознавства в 1-2 класах.
5. Використання мультимедійних технологій як засобу активізації діяльності молодших школярів на уроках природознавства.
6. Дидактичні ігри як засіб формування та закріплення знань про природу дітей молодшого шкільного віку.
7. Технологія проблемного навчання на уроках природознавства.

8. Екологічне виховання молодших школярів на уроках природознавства засобами інноваційних технологій.
9. Застосування технології проблемного навчання в процесі навчання природознавства.
10. Технології реалізації змісту поняття «рослина» в курсі природознавства.
11. Технології реалізації змісту «тварина» в курсі природознавства.
12. Індивідуалізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках природознавства.
13. Методи та технології ознайомлення з природою у початкових класах.
14. Технології вивчення найпоширеніших корисних копалин своєї місцевості на уроках природознавства.
15. Технологія використання ігрових прийомів на уроках природознавства з різними дидактичними цілями.
16. Технології організації позаурочної роботи з природознавства.
17. Технології організації фенологічних спостережень учнів у процесі вивчення природознавства
18. Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства в початковій школі
19. Технології оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках природознавства у початковій школі
20. Технології проведення практичних робіт у процесі засвоєння молодшими школярами знань з природознавства.
21. Природоохоронні території Хмельницької області та технології ознайомлення з ними учнів на уроках природознавства.
22. Технології реалізації краєзнавчого принципу в процесі вивчення природознавства.
23. Технології розвитку бережливого ставлення молодших школярів до природи.
24. Технології розвитку пізнавальної самостійності учнів початкових класів на уроках природознавства.

25. Технології організації групової навчальної діяльності молодших школярів на уроках природознавства.
26. Технології формування у молодших школярів навичок здорового способу життя в процесі вивчення природознавства
27. Технології формування у молодших школярів поняття «нежива природа» в процесі навчання природознавства.
28. Технології формування в молодших школярів уміння здійснювати самоконтроль у процесі навчання природознавства.
29. Технології формування навичок логічного мислення молодших школярів на уроках природознавства.
30. Технології формування патріотичної свідомості в учнів молодшого шкільного віку на уроках природознавства.
31. Технології формування пізнавального інтересу на уроках природознавства.
32. Технології формування просторових та краєзнавчих уявлень на уроках природознавства.

5.7. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО»

1. Інтерактивні методи навчання на уроках «Я у світі» в початковій школі.
2. Формування громадянської компетентності на уроках «Я у світі» в початковій школі.
3. Формування первинних філософських понять на уроках «Я у світі» в початковій школі.
4. Методика використання правознавчого матеріалу на уроках з предмета «Я у світі» в початковій школі.
5. Формування соціальної компетентності на уроках «Я у світі» в початковій школі.
6. Використання краєзнавчого матеріалу як засобу національно-патріотичного виховання учнів у процесі реалізації освітньої галузі «Суспільствознавство».
7. Методика ознайомлення з національною символікою та державними

символами на уроках предмета «Я у світі» в початковій школі.

8. Методика використання історичного матеріалу на уроках предмету «Я у світі» в початковій школі.

9. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках «Я у світі» в початковій школі.

10. Методика проведення нестандартних уроків з предмета «Я у світі» в початковій школі.

11. Методика формування споживчої культури на уроках предмета «Я у світі» в початковій школі.

12. Міжпредметні зв'язки курсу «Я у світі» як шлях формування особистості молодшого школяра.

13. Методи і прийоми навчання учнів початкової школи при вивченні курсу «Я у світі».

14. Організація ціннісно-орієнтованої, творчої діяльності молодших школярів у процесі вивчення предмета «Я у світі».

15. Методика формування у молодших школярів уявлень про людину як частину природи і суспільства у процесі реалізації змістової лінії «Людина в суспільстві».

16. Проектна діяльність молодших школярів у процесі вивчення предмета «Я у світі».

17. Методика формування у молодших школярів соціальної компетентності у процесі реалізації змістової лінії «Людина серед людей».

18. Формування духовних цінностей у молодших школярів під час реалізації змістової лінії «Людина як особистість».

19. Методика формування громадянської та правової компетентностей у процесі реалізації змістової лінії «Людина в суспільстві».

20. Методика формування у молодших школярів усвідомлення своєї належності до українського суспільства.

21. Використання наочності та інформаційно-комунікаційних технологій на

уроках «Я у світі».

22. Патріотичне виховання молодших школярів у ході вивчення освітньої лінії «Суспільствознавство».

5.8. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ ТЕХНОЛОГІЙ ВИВЧЕННЯ ГАЛУЗІ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО» В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

1. Урок-гра як засіб формування творчої діяльності молодших школярів при навчанні суспільствознавства.
2. Розвиток розумових дій учнів при формуванні понять на уроках суспільствознавства в молодших класах школи.
3. Використання елементів системи опорних конспектів В.Ф. Шаталова на уроках суспільствознавства як основи творчого розвитку молодших школярів.
4. Шкільний гурток як одна з форм позаурочної роботи.
5. Конкурси, олімпіади, вікторини.
6. Шкільні екскурсії з суспільствознавства в початкових класах та їх значення.
7. Методика використання різних джерел в курсах суспільствознавства.
8. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій: презентації, створені за допомогою програми Microsoft Power Point.
9. Закріплення, перевірка і контроль знань (тести, кросворди, чайнворди, схеми, таблиці тощо) з використанням комп'ютера.
10. Навчальні проекти при вивченні освітньої галузі «Суспільствознавство» в предмет «Я у світі».
11. Практичні роботи і досліді з вивчення навколишнього світу як засіб зміцнення інтересу до засвоєння учнями суспільствознавчих понять.
12. Розвиток уяви молодших школярів у процесі вивчення курсу «Я у світі».
13. Варіативність форм домашнього завдання з курсу «Я у світі» як шлях формування пізнавальних процесів учнів.
14. Елементи програмованого навчання у процесі вивчення суспільствознавства

у початковій школі.

15. Елементи проблемного навчання на уроках «Я у світі».

16. Сучасні навчально-методичні комплекти з вивчення предмету «Я у світі».

17. Технологія вивчення суспільствознавства у початковій школі за системою Л. В. Занкова.

18. Використання форм групової діяльності у процесі вивчення курсу «Я у світі».

19. Сезонні свята і розваги в процесі вивчення освітньої галузі «Суспільствознавство» у початкових класах.

20. Матеріальна база навчання при вивченні освітньої галузі «Суспільствознавство» в початковій школі.

21. Особливості реалізації педагогічних технологій при вивченні змістових ліній в курсі «Я у світі» (за вибором студентів).

22. Технологія вивчення суспільствознавчих понять у практиці роботи В. О. Сухомлинського, Ш.О. Амонашвілі.

23. Технології забезпечення наступності при вивченні курсу «Я у світі» в початковій школі.

24. Здоров'язберігаючі технології у процесі вивчення предмету «Я у світі».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриленко О. П. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / О. П. Гавриленко. – Київ : Ніка-Центр, 2008. – 172 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України: офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednya/serednya/derzhstandart/derj_standart_pochatk_new.doc. – Назва з екрану.
3. Енциклопедія освіти : довідкове видання / ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком, 2008. – 1040 с.
4. Кочетов А.И. Культура педагогического исследования [Текст] / А. И. Кочетов. – Минск : Ред. журн. «Адукацыя і выхаванне», 1996 .– 312 с.
5. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень : навчально-методичний посібник / Н. М. Краус. – Полтава : Оріяна, 2012. – 183 с.
6. Курсова, дипломна, магістерська : що про них потрібно знати? : методичні рекомендації до виконання та оформлення науково-дослідних робіт студентів / укл. Л. В. Гнаповська, Ю. О. Ляной, О. І. Огнієнко. – Суми : Сум ДРУ ім. А. С. Макаренка, 2001. – 36 с.
7. Мартиненко С. М. Вивчення особистості молодшого школяра засобами педагогічної діагностики : навч.-метод. посіб. / С. М. Мартиненко, М. Д. Осколова. – Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – 144 с.
8. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. – вид. 5-те, доп. і перероб. / Н. Є. Мойсенюк. – Київ, 2007. – 656 с.
9. Мокін Б. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 180 с.
10. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел згідно «Бюлетень ВАК України», № 5, 2009 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.zerkalov.kiev.ua/sites/default/files/literatura_kl.pdf. – Назва з екрану.
11. Проць М.М. Курсові роботи з фахових методик : Методичні рекомендації

- написання курсових робіт з фахових методик спеціальності 6.010102 “Початкова освіта” / М.М. Проць, Я.А. Дробчак, Л.Б. Лужецька та інші. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2010. – 30 с.
12. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Романчиков. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 254 с.
13. Словник базових понять з курсу «Педагогіка» : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів : вид. 2 – ге, доп. і перероб. // Укладач О.Є. Антонова. – Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2014. – 100 с.
14. Соловійов С. М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / С. М. Соловійов. – Київ. : Центр учбової літератури, 2007. – 176 с.
15. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень : підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир – Київ : Знання, 2007. – 317 с.
16. Тарелкін Ю. П. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / Ю. П. Тарелкін, В. О. Цикін. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 196 с.
17. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. – 3-тє вид., стереотип. / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2009. – 560 с.
18. Швейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. – 2-ге вид. , перероб. і доп. / В. М. Швейко. – Київ : Знання-Прес, 2002. – 295 с.
19. Шквир О. Л. Опорно-інструктивні матеріали до написання та захисту курсових і дипломних робіт в умовах ступеневої освіти / О. Л. Шквир, Г. І. Дудчак. – Хмельницький : ХГПА, 2012. – 39 с.
20. Шклярський В. І. Методологічні основи наукових досліджень : конспект лекцій. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2006. – 127 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок титульної сторінки курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

КУРСОВА РОБОТА

з технології вивчення галузі «Мови та літератури» в початковій школі
(з технології вивчення галузі «Математика» в початковій школі,
з технології вивчення галузі «Природознавство» та
«Суспільствознавство» в початковій школі)

з теми: «.....»

Виконала: здобувач вищої освіти
освітнього ступеня «магістр»
_____ групи
спеціальності 013 Початкова освіта
ПІБ

Керівник: ПІБ, вчений ступінь, звання,
посада

Національна шкала _____
Кількість балів:___ Оцінка:___ECTS

Кам'янець-Подільський – 2018

**Орієнтовний зміст курсової роботи з технологій вивчення галузі
«Мови та літератури» в початковій школі**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	5
1.1. Розгляд досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній літературі	5
1.2. Сучасний стан проблеми формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках української мови	10
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	16
2.1.Зміст, форми і методи формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках української мови	16
2.2.Технології формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках української мови	21
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	31

Приклади складання бібліографічних описів у списках літератури до наукових робіт

(згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»)

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Бездрабко В. В. Часопис «Краєзнавство» та краєзнавча справа в Україні (кінець 1920-х – початок 1930-х рр.) : монографія / В. В. Бездрабко. – Київ; Кам'янець-Подільський : Мошак М. І., 2005. – 224 с. 2. Слободяник М. С. Бібліотека. Документ. Комунікації : вибрані праці / М. С. Слободяник ; уклад. О. Кириленко ; за наук. ред. проф. В. Г. Чернеця. – Київ : Ліра-К, 2010. – 308 с.
Два автори	1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. – Київ : Києво-Могилян. акад., 2005. – 397, [1] с. – (Бібліотека наукового щорічника «Україна дипломатична» ; вип. 1). 2. Кисельова В. П. Джерельна база з історії міст і сіл у Державній історичній бібліотеці України: сучасний стан, перспективи розвитку [Електронний ресурс] / В. П. Кисельова, Т. С. Кудласевич ; Український центр культурних досліджень. – Режим доступу : www.culturalstudies.in.ua/knigi_8_10.php . – (дата звернення 10.11.2013). – Назва з екрану.
Три автори	1. Резниченко В. А. Создание цифровой библиотеки коллекций периодических изданий на основе Greenstone / В. А. Резниченко, Г. Ю. Проскудина, О. М. Овдей // Электронные библиотеки. – 2005. – Т. 8, Вып. 6. – С. 38-48. 2. Панько Т. І. Українське термінознавство : підруч. для студ. гуманітар. спец. вищ. навч. закл. / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
Чотири автори	1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. – Київ : НДІ «Укراгропромпродуктивність», 2006. – 106 с. – (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Енциклопедія видавничої справи : [навч. посіб.] / В. П. Ткаченко, І. Б. Чеботарьов, П. О. Киричок, З. В. Григорова. – Харків : Прапор, 2010. – 319 с.
П'ять і більше авторів	1. Психология менеджмента / [Власов П. К., Липницький А.В., Луцихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Харків : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. – Київ : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. – 115 с. – (Серія «Формування здорового способу життя молоді» : у 14 кн., кн. 13).

Без автора	1. Реєстр розсекречених архівних фондів України : міжарх. довідник. В 2-х т. Т. 2. : Розсекречені архівні фонди Державного архіву в Автономній Республіці Крим, державних архівів областей України, міст Києва і Севастополя, кн. 3 : Розсекречені архівні фонди державних архівів Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей, міст Києва та Севастополя / Держкомархів України, Укр. наук.-досл. ін-т арх. справи та документознавства ; редкол.: Г. Боряк (голова) та ін. – Київ, 2007. – 512 с. 2. Спілку архівістів зареєстровано // Архіви України. – 1991. – № 4. – С. 8-9.
Багатотомний документ	1. Історія Національної академії наук України, 1941-1945 рр. / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. – К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007. – (Джерела з історії науки в Україні). – Ч. 2 : Додатки – 2007. – 573, [1] с. 2. Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. – Житомир : Полісся, 2006. – (Науково-документальна серія книг «Реабілітовані історією» : у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. ((голова) [та ін.]). – Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. – 2006. – 721 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	1. Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : зб. матеріалів VIII Між нар. наук.-практ. конф., Київ, 17-19 травня 2011 р. / наук. ред. М. С. Слободяник. – Київ : НАКККиМ, 2011. – 244 с.
Рецензії	1. Одинока Л. П. Вивчаємо нашу історію / Лініна Одинока // Студії з арх. справи та документознавства. – 2002. – Т. 8. – С. 260-262. – Рец. на кн.: Мітрафан Віктаравіч Доунар-Запольські : біябібліягр. паказ. / [уклад.: В. У. Скалабан та ін.]. – Мінськ : Нац. б-ка, 2001. – 120 с. 2. Касьянов Г. Глобальна еволюція людства: культурно-цивілізаційний вимір // Вісн. Кн. палати. – 2001. – № 12. – С. 14-15. – Рец. на кн.: Шейко В. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XX ст.) : моногр. : у 2 т. – Харків : Основа, 2001. – Т. 1. – 520 с.
Депоновані наукові праці	1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. – Москва, 2002. – 110 с. – Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432. 2. Разумовский, В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. – Москва, 2002. – 210 с. – Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.

Довідкові видання	1. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. – 2-ге вид., оновл. – Київ : К.І.С., 2006. – 138 с. 2. Архівні установи України : довідник. Т. 1. Державні архіви / редкол.: Г. В. Боряк (голова), І. Б. Матяш, Г. В. Папакін ; Держкомархів України, УНДІАСД. – 2-е вид., доп. – Київ, 2005. – 692 с. – (Архівні зібрання України. Спеціальні довідники). 3. Архівні установи України : довідник. Т. 2 : Наукові установи, музеї, бібліотеки : у 2 кн. Кн. 1 : Національна академія наук України, Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська області / Держкомархів України, УНДІАСД ; упоряд. : С. Артамонова, А. Майстренко, Л. Одинока, Р. Романовський ; редкол. тому : І. Матяш (голова), О. Мельниченко, Ю. Прилепішева, Н. Христова. – Київ, 2010. – XXVIII, 604 с.
Періодичні видання	1. Архіви України : наук.-практ. журн. / Держ. архівна служба України, Укр. ін-т нац. пам'яті, Укр. ін-т нац. пам'яті, Нац. акад. наук України, Ін-т. укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Держ. центр збереження док. Нац. арх. фонду. – Київ : [б. в.], 1947. – Виходить раз на два місяці. 2. Історія. Філософія. Релігієзнавство : наук. журн. / Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. – К.: [б. в.], 2007. – Виходить щоквартально.
Законодавчі та нормативні документи	1. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України від 24 грудня 1993 р. № 3814-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 15. – С. 85-104. 2. Порядок зберігання електронних документів в архівних установах : Наказ Державного комітету архівів України від 24.05.2005 р., № 49 [Електронний ресурс] / Держкомархів України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0627-05. – (дата звернення 24.05.2007). – Назва з екрану.
Стандарти	1. Видання. Основні види. Терміни та визначення : ДСТУ 3017-95. – [Чинний від 01.01.1996]. – Київ : Держстандарт України, 1995. – 47 с. – (Національні стандарти України). 2. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять : ДСТУ 2732:2004. – На заміну ДСТУ 2732-94 ; [Чинний від 28.05.2004]. – Київ : Держстандарт України, 2005. – 31 с.
Каталоги	1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. – Львов : НТЦ Леонорм-стандарт, 2006. – (Серия «Нормативная база предприятия»). – Т. 5. – 2007. – 264 с. 2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. – Львів : Новий час, 2003. – 160 с.
Архівні джерела	1. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України), ф. 122, оп. 2, спр. 145, арк. 4. 2. ЦДІАК України, ф. 128, оп. 1, спр. 67, арк. 74. 3. ЦДНТА України, ф. Р-72, оп. 2, к. 1-273, од. зб. 1, 10 арк. 4. Листування з архівними установами про складання методичних оглядів по фондах // ЦДАВО України, ф. 14, оп. 2, т. 1, спр. 209, арк. 177-197.

Бібліографічні показники	1. Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів : Укр. технології, 2007. – 74 с. 2. Історія України : наук.-допоміж. бібліогр. показ. за 2002 р. / упоряд. : Т. Приліпко, Н. Лук'яненко, О. Марченко ; ред. : А. Скорохватава, З. Мусіна ; Держ. іст. б-ка України. – Київ, 2005. – 616 с.
Дисертації	1. Кароєва Т. Р. Книговидавнича справа Поділля : тенденції розвитку (друга половина XIX – початок 30-х років XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук: 07.00.08 / Кароєва Тетяна Робертівна ; Київський національний ун-т культури і мистецтв. – Київ, 2004. – 215 с. – Бібліогр. : С. 187-215.
Автореферати дисертацій	1. Юдіна Л. М. Використання інформаційних ресурсів Національного архівного фонду України: науково-методичні засади, напрями та форми (1993 - 2004 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.10 / Юдіна Лариса Миколаївна ; Український наук.-дослід. ін-т архівної справи та документознавства ДКА України. – Київ, 2005. – 16 с. 2. Кисельова А. А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.10 / Кисельова Алла Анатоліївна ; Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства ДКА України. – Київ, 2005. – 16 с.
Наукові збірники	1. Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України : зб. наук. праць / Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ : [б. в.], 2003. – Виходить щорічно. 2. Історичний архів. Наукові студії : зб. наук. пр. / Чорном. держ. ун-т ім. Петра Могили, Ін-т Укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського Нац. акад. наук України. – Миколаїв : [б. в.], 2008. – Виходить двічі на рік. 3. Історіографічні дослідження в Україні : зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. – Київ : ПУ, 1968. – Періодичність: 1-2 рази на рік.
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	1. Боряк Г. В. Електронні архівні публікації в Інтернеті: проблеми репрезентації інформаційних ресурсів / Г. В. Боряк // Архіви України. – 2002. – Вип. 250 : липень – грудень. – С. 141-168. 2. Боряк Г. В. Информатизация архивного дела в Украине: опыт, проблемы и перспективы / Г. В. Боряк // Архивы в новом веке: Стратегические вопросы автоматизации архивов : Международная конференция стран Центральной и Восточной Европы «Colloquia Jerzy Skowronek dedicata». – Варшава, 2001. – С. 76-82. 3. Климчук Л. В. Веб-сайти архівних установ Поділля як електронна джерельна база краєзнавчих досліджень / Л. В. Климчук // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2011. – № 4. – С. 10-14. 4. Матяш І. Концепція створення та функціонування Національного реєстру «Архівна україніка» / Ірина Матяш // Студії з архівної справи та документознавства. – Київ, 2007. – Т. 15. – С. 12-18.

Електронні ресурси	<i>Опис сайту</i> 1. Архіви України [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Державної архівної служби України. – Електрон. дані. – Київ : Державна архівна служба України, 2012. – Режим доступу : http://www.archives.gov.ua/Archives/. – Назва з екрану. 2. Державний архів Хмельницької області [Електронний ресурс] / Державний архів Хмельницької області. – Електрон. дані. – Хмельницький : Державний архів Хмельницької області, 2012. – Режим доступу : http:// www.duhmo.gov.ua – Назва з екрану. <i>Опис друкованого видання, розміщеного в Інтернеті</i> 1. Кисельова В. П. Краєзнавча бібліотечна діяльність: пріоритети та перспективи [Електронний ресурс] / В. П. Кисельова // Сучасна бібліотека як науково-інформаційний та культурно-просвітницький центр місцевої громади : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 21 трав., 2009 р.). – Режим доступу : www.dibu.kiev.ua/page.php. – (дата звернення 10.11.2013). – Назва з екрану. <i>Опис частини друкованого документа, розміщеного в Інтернеті</i> 1. Бездрабко В. В. Класифікація документів: здобутки і нагальні завдання сьогодення [Електронний ресурс] / В. В. Бездрабко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvu/Ist/2009_22/023.htm – Назва з екрану. 2. Новицкий А. В. Создание научных архивов с помощью системы Eprints [Электронный ресурс] / А. В. Новицкий, В. А. Резниченко, Г. Ю. Проскудина // Электронные библиотеки. – 2006. – Т. 9. – Вып. 4. – Режим доступа : http://www.elbib.ru. – (дата обращения 11.01.2014). – Заглав. с экрана. 3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. «Крим-2003») [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О.Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm. – Назва з екрану.
--------------------	--

Приклади оформлення бібліографічного опису

(з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015)

Книги:

Один автор

1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.
2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.
3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.
4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.
5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.
6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.

7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.
8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.

Два автори

1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с.
2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.
3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.
4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с.
5. Горошко Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с.
6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

Три автори

1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.
2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.
3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.
4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.

Чотири і більше авторів

1. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.
2. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.
4. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.
5. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.

Автор(и) та редактор(и) / упорядники

1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В.М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.
2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.
3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.

Без автора

1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.
2. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.
3. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
4. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П.М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.
5. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ :

ЦУЛ, 2016. 320 с.

6. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.
7. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.
8. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.
9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.
10. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.
11. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.

Багатотомні видання

1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.
2. Кучерявенко Н. П. Курс податкового права : в 6 т. Харків : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
3. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с.
4. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.
5. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.

Автореферати дисертацій

1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.
2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.
3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.

Дисертації

1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.
2. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
3. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.

Законодавчі та нормативні документи

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
2. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543.
3. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.
4. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–141.

5. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. Баланс-бюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
6. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536.
7. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.11.2017).
8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.

Архівні документи

1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.
2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.
3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.

Патенти

1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.

Препринти

1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).
2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).

Стандарти

1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).
2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.
3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

Каталоги

1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.
2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. Б-ка ім. В.Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.
3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.

Бібліографічні покажчики

1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.
2. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.
3. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).
4. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).
5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).

Частина видання: книги

1. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
2. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.
3. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. Тридцять лет с экологическим правом : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.
4. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2009. С. 195–197.

Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)

1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.
2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.
3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. Формирование толерантного сознания в обществе : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.
4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.
5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.

Частина видання: довідкового видання

1. Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.
2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. Адміністративне право України : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.

3. Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.

Частина видання: продовжуваного видання

1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.
2. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.
3. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.
4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. Проблеми законності. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.

Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)

1. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
2. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. Юридичний вісник України. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.
3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. Інший варіант 4. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття // Право України. 2017. № 5. С. 71–79. 5. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії // Часопис Київського університету права. 2007. № 4. С. 88–92.

Електронні ресурси

1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&> (дата звернення: 15.11.2017).
2. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf>. (дата звернення: 15.11.2017).
3. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).
4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. Наука та інновації. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: <https://doi.org/10.15407/scin12.06.006>. (дата звернення: 15.11.2017).

ДЛЯ ПОДАТОК